Ewalds
... Forholde
i
.774-77.

ATHENÆUM

Digteren
Johannes Ewalds
Liv og Forholde
i Aarene 1774–77,

oplyste ved Breve

fra

Dr. Schønheyder, Ewald selv og Kammerjunker Frederik v. Moltke.

Af

Frederik Christian Olsen,
Overlærer ved den lærde Skole i Helsingøer.

Aftrykt af Kjøbenhavns flyvende Post.

Kjøbenhavn.
Forlagt af J. H. Schubothes Boghandling.
Trykt hos J. D. Qvist.
1835.

ATHENÆUM.

Den største Deel af de Breve, som her meddeles Publikum, henhører til en Samling af Ewalds efterladte Papirer, som tilligemed hans øvrige Eiendom arvedes af hans Værtinde Madam Schouw, og fra hende ere overgaaede til hendes Sønnesøn, Guldsmed Johannes Ewald Schouw, som for nærværende Tid boer i Aalsgaard, et Fiskerleie tætved Hammermøllen, ikke langt fra Helsingøer. Ved et Tilfælde kom jeg til Kundskab om disse Papirers Tilværelse, og fik det, der var tilovers af dem, udleveret af Eieren. De bestaae deels af Manuskripter til Balders Død, Cereris og Thetidis Strid og Fiskerne, samt af Concepten til dette sidste Stykke, alt meer eller mindre defect; deels af Concepterne til nogle lyriske, allerede trykte Arbeider og af to forhen ubekjendte Breve fra Ewald, hvoraf det ene er til Dr. Schønheyder, deels af 16 Breve fra Sidstnævnte til Ewald, 9 Breve fra Ewalds Ven og Velynder, daværende Kammerjunker v. Moltke og et Par Billetter fra daværende Conferentsraad Carstens, desuden endnu nogle andre Papirer.

Af disse Efterladenskaber ere i biographisk Henseende Schønheyders Breve de vigtigste, da de ere mange i Tallet og hidrøre fra en Mand, som havde meget at gjøre med Ewalds baade aandelige og verdslige Anliggender og skrev om disse med al ønskelig Udførlighed. Fjorten af disse Breve omfatte den meste Tid af Ewalds Ophold i Rungsted; to ere fra senere Aar. Desværre maa man antage, at meget af denne Brevsamling er forgaaet; men det, vi have, er tilstrækkeligt til næsten at føre os Side om Side med Ewald et betydeligt Stykke af hans Vei, idetmindste til at give os et saa anskueligt Billede af hans private Forholde i den ovennævnte Tid, som vi ikke have for nogen anden længere Periode af hans Liv. Ewalds Brev til Schønheyder, skrevet under hans ulykkelige Ophold i Søbækshuset, slutter sig, skjøndt med et Aars Mellemrum, i Stemning og Indhold ret vel til Rækken af de 14 Schønheyderske Breve; og de to tidligste blandt Moltkes Breve falde ligeledes i denne Tid. Det andet Ewaldske Brev, som er en ufuldendt Concept, hvis Indhold indskrænker sig til en humoristisk Selvbetragtning, kan ikke henføres til noget bestemt Aar, men er uden al Tvivl skrevet i den ovenfor angivne Periode.

Det er forunderligt, at Rahbek, som glædede sig saa meget ved Besiddelsen af Ewaldiana, ikke er kommen paa det temmelig lette Spor til de Papirer, der bleve i Madam Schouws Værge. Ogsaa Münter, Ewalds første Biograph efter Digterens Død, synes ikke at have kjendt dem. Dog vilde Münter, ifølge Tiden og Omstændighederne,

hvorimod han skrev, umueligt kunne have gjort en saa fri Brug af dem, som jeg her tillader mig at gjøre. De afsløre delicate Familieforhold, blotte Svagheder, som Digterens Venner helst vilde lade være udenfor Tanke og Tale, og fremstillede et sørgeligt Billede af den forkuede Tilstand, hvori Ewald, oprindeligt ved sin egen Skyld, var hildet. Saadanne Gjenstandes Offentliggjørelse paa Prent maatte man i den første Tid efter Ewalds Død saameget mere ansee for utilladelig, som de dengang bares fra Mund til Mund med al den Ukjærlighed, der er Folkerygter egen, og adskillige dalevende Personer paalagde Enhver, som vilde give Oplysninger til Ewalds Biographie, meget bindende Hensyn.

Saa ganske ere disse Hensyn endnu ikke forsvundne, og jeg tilstaaer, at de have været tilstrækkelige til at gjøre mig tvivlraadig for en kort Tid angaaende det Rigtige i disse Breves uforbeholdne Bekjendtgjørelse. Navnligen frygtede jeg for, at eet af to kunde blive Tilfældet, enten at Ewald vilde tabe i Verdens Øine, eller at de, hvis Hjerte holdt fast ved Ewald, kunde føle nogen Uvillie imod hans Correspondent, naar de fandt ham vel streng imod den dybt nedbøiede Digter. Men der frembøde sig Grunde, som hævede min Tvivl.

Naar et Menneske ved sine Værker eller Handlinger har udøvet en betydelig Indflydelse paa sin Nation, bliver hans Personlighed og Skjebne, ikke mindre end hine, vigtig for Nationen, og tilhøre dens Historie, som overhovedet Menneskehedens. Enhver, som bliver istand til at give

Oplysninger, der kunne bidrage til at bestemme Billedet af en saadan Mands Personlighed, tydeliggjøre hans Forholde og Skjebne og afhylle de Omstændigheder, under hvilke hans mærkelige Værker eller Handlinger fremkom, er derfor kun i Besiddelse af Noget, som han ikke tør kalde Sit; det er Nationens og Historiens uomtvistelige Eiendom, hvilken han ikke vilkaarligen kan tilbageholde, om det saa kun var for en Tid.

Mindst kan Frygten for at sige noget Ufordeelagtigt om en elsket Person være ham en gyldig Grund til at undertrykke Sandheden eller til at sige den halvt eller til at udsætte sit Vidnesbyrd. Historien kræver Sandheden reen og fuldstændig, og vil saaledes kræve den til enhver Tid; den træder ikke i nogen eensidig Abstractions Tjeneste, og en Synsmaade som den, at hvo der besidder store Fortrin ogsaa maa være fri for store Feil, er Historien fremmed. Her blive Personernes Mangler et ligesaa vigtigt Stof som deres Dyder, og den, der ikke ved sine Dyder kan bestaae for Historiens Domstol, maa falde ved sine Feil.

Ved at anvende dette paa Ewald blev det klart, at, om endogsaa Indtrykket af Ewalds Personlighed igjennem hans Værker kunde svækkes og forandres ved den nærmere Betragtning af hans Liv, maatte man dog lade det skee, naar det kun skeete med Ret og Sandhed.

Imidlertid har jeg den Fortrøstning, at dette ikke vil skee ved nærværende Meddelelser. Det er efterhaanden blevet mig tydeligt, at Intet i det Følgende vil forekomme,

som jo lader sig henføre under et eller andet af de Hovedpunkter, som længe have været bekjendte og som indtil denne Dag ikke have svækket den Kjærlighed til Ewald, hvoraf enhver Kjender af hans Poesie er gjennemtrængt. Vi komme kun til at see ham lidt nærmere ved, saaledes som han faaes af de faa Venner, der forstode ham; hvilke alle elskede og agtede ham inderligt.

Et andet Spørgsmaal var det, om ikke Historiens Krav for en Tid burde vige for Hensyn til endnu levende Personer, det maaskee ikke ønskede, at Dr. Schønheyder skulde optræde her som den anden Hovedperson under Omstændigheder, hvor han mueligen kunde sees i et ugunstigt Lys.

Angaaende denne Tvivl fandt jeg Beroligelse ved at besvare mig et andet Spørgsmaal: om Dr. Schønheyder virkeligen i disse Breve befindes at have gjort eller sagt Noget, hvorom man efter moden Overveielse maatte dømme, at det kastede Skygge paa hans Charakteer. Svaret bragte mig den Overbeviisning, at jeg just vilde gjøre mig skyldig i en ufortjent Mistillid til den værdige Geistliges Tænkemaade, hvis jeg tilbageholdt en Correspondents, hvori ethvert Ord med Nødvendighed er fremgaaet af den Charakteer og den Personlighed, hvorved han i sin Levetid virkede kraftigt og gavnligt, saa at han vandt Agtelse hos Almeenheden og Tillid hos sin Regjering. Her behøvedes ingen Taushed, ingen Delicatesse. Thi tager man den alvorlige og nidkjære Mands Tænke- og Handlemaade i dens Heelhed sammen med enhver i hans Breve forekommende Yt-

tring, saa vil man finde, at han heelt vel bestaaer ved det, som han var, og som han efter sine Livsforhold maatte være. For efter Evne at lede Læserens Dom til det Rigtige og hindre Miskjendelse af Ewalds retfindige Ven, har jeg forudskikket en kortfattet Characteristik af ham, forsaavidt hans egne Breve dertil gave mig Midler ihænde.

Jeg veed ikke, om det er min Kjærlighed til Ewald eller en vis Egoisme, der blænder mig, saa at jeg finder Mere i de her meddeelte Breve, end Mange maaskee ville indrømme; men i den Overgang af den ulykkelige Digters Skjebne til det dybeste Punct af Elendighed og Ydmygelse, som de fremstille, seer jeg et tragisk Stof, idetmindste et Forraad for veemodig Eftertanke, der forekom mig betydeligt nok til at jeg burde komme det til Hjelp med nogen Omstændelighed ved at berede Veien til dets uhindrede og klare Opfattelse. Jeg har af den Aarsag givet en kort Oversigt over Ewalds Liv og noget mere udførligt en Fremstilling af hans Tilstand og Forholde ved den Tid, hvortil Brevene høre; ligesom ogsaa nogle Forklaringer og Oplysninger ere føiede til Brevene selv, hvor det syntes fornødent.

De øvrige Breve, som her ere udgivne, og hvorom Talen ikke har været i det Foregaaende, nemlig 7 Breve fra Ewald til hans Ungdomsven, Candidat i Theologien, siden Destillateur, Peter Spendrup i Kjøbenhavn (død 1828), der ere skrevne i Aarene 1774—76, hidrøre fra et andet, saare Skjærkomment, Fund, som det første drog

efter sig. Hr. Catechet Just Henrik Paulli meddeelte mig nemlig, at disse Breve bevaredes i den Spendrupske Familie, og for nærværende Tid eiedes af Hr. Apotheker Johan Andreas Paulsen, (gift med en Datter af sal. Peter Spendrup), som ogsaa, paa Hr. Paullis Anmodning, velvilligen laante mig dem og tilstedte deres Offentliggjørelse. Disse meget mærkelige Breve, der, som aldeles tvangløse Meddelelser til en fortrolig Ven og Broder, ere de eneste i deres Art iblandt de Ewaldske Reliqvier, findes aftrykte for sig selv bagefter de ovenfor omtalte.

Naar man deler Ewalds Leveaar, som vare 37 og nogle Maaneder, i to Halvdele, falder Midten deraf i Aaret 1762, just paa den Tid, som Forsynet gjorde til det mærkeligste Vendepunkt for hele hans Liv. I den første Halvdeel af Ewalds jordiske Tilværelse gav Skjebnen ham videnskabelig Dannelse, Beskuelse af Jordens Mangfoldighed og en berusende Udsigt til Daad og Livsglæde. I den sidste Halvdeel paalagde den ham de sværeste Baand og tog hans Sjæl saa at sige til Fange midt under dens ustadige Omsvæven, for at tvinge den, under Tryk og Smerter, ind paa dens bestemte Vei til Udødelighed.

En dyb og brændende Følelse, et nært Slægtskab med det Skjønne og Ædle, en Phantasie, der kunde afspeile Naturen klart og roligt som det hvilende Hav, men ogsaa reise vilde og mægtige Skikkelser som det oprørte, disse vare, tilligemed Ordets Gave, saa fuldkommen som den

nogensinde har været paa en dansk Læbe, de Fortrin fra Naturens Haand, som bestemte Ewald til en ualmindelig Lod. Skjøndt de vare de herskende i hans sjælelige System, kunde de øvrige Dele af dette dog ikke andet end have en Kraft, der stod i Forhold til saa store Anlæg; og saaledes steeg Ewald med Lethed op ad de forskjellige Trin af en videnskabelig Opdragelse, der efter den Tids Maade var temmelig tør og aandløs, medens Hovedspirerne i hans Sjæl skjøde frem som vilde Planter med en utæmmelig Styrke og Fylde. Allerede i Skolen drev den mægtige Phantasie engang Drengen, efter Læsningen af Robinson Crusoe, til at flygte fra sine Lærere for at søge lignende Eventyr; og da han siden som Student var bleven lidenskabelig forelsket, fik den samme Aand atter Magt over ham, og den lille spædlemmede Yngling, som endnu ikke havde fyldt sit sextende Aar, sneeg sig fra sine Forældres Huus og ilede midt ind i Syvaarskrigens Rædsler — for at vinde sin Elskedes Haand ved ridderlige Bedrifter. Han fandt ingen Ære, kun Dødsfarer og møisommelig Krigstjeneste; men hans Phantasie fik en kraftfuldere Næring, end nogensinde tilforn, af de store og mangfoldige Scener, han gjennemgik. Efter halvandet Aars Uro sad han igjen ivrig over sine Bøger og erhvervede snart en hæderlig theologisk Examen. Der er Grund til at troe, at han aldrig har følt sig lykkeligere, end da han i sit nittende Aar paa en ærefuld Maade var bleven theologisk Candidat. Lykkelig Elsker og glædet ved den Elskedes Nærhed, fuld af den friskeste Ungdomskraft og stemt for en fro Nydelse af Li-

vet, modig i Aabnelsen af sine medfødte Fortrin og hævet ved det Offentliges hædrende Dom; har Ewald sikkerligen svælget i glimrende Muligheder af store og berømmelige Foretagender, og hans Øie har i en behagelig Uvished vendt sig saa mod en, saa mod en anden af de Krandse, hvormed hans Phantasie smykkede den lyse Fremtid.

Da kom de sørgelige Aar, i hvilke Skjebnen vilde vie ham til at være Veemodets Digter, saa han maatte lære at kjende de himmelske Magter efter det göthiske Vers:

Wer nie sein Brod mit Tränen aß,
Wer nie die kummervollen Nächte
Auf seinem Bette weinend saß,
Der kennt euch nicht, ihr himmlischen Mächte.
— —
Ihr laßt den Armen schuldig werden. — —

Hans Arense ægtede en Anden, og Ewald styrtede sig i Sandsernes Ruus. Ogsaa paa andre Maader fremmede Skjebnen sit Værk. En tilfældigen foranlediget Gigtsygdom kastede sig med Voldsomhed over den svækkede Organisme; og efter faa Aar boede hans ædle, ildfulde Sjæl i et værkbrudent Legeme, overladt til piinlige Erindringer, miskjendt af hans Nærmeste og udelukket fra den stræbende og nydende Menneskeverden, hvori han selv saa gjerne havde taget en Rolle. Da blev enhver Tanke om Livets Rigdomme ham til et veemodigt Savn; og vi tør kun beklage ham, naar han søgte sig en Trøstens Kilde i den farlige Glemselsdrik, der gjorde hans legemlige Smerter ulægelige.

Vi rykke nogle Aar videre frem og befinde os ved det Tidsrum, hvori de her meddeelte Breve falde. Lidelser havde modnet Ewald til Digter, og flere lysende Værker vare udgaaede fra hans Pen. Ligesom Mennesket i Almindelighed kan lære at leve og nyde i den Hytte, han har bygget sig af sit faldne Slots Ruiner, saaledes havde ogsaa Ewald i sin nedtrykte Tilstand lært at finde en taalelig Afvexling af Sindsstemninger, ja formaaede endog ofte med Lune at nedskue paa den og sit Ungdomsliv. Vel maatte han savne meget af den ydre Verden, men naar han under Læsning og Betragtning følte Stoffene i sit Indre voxe og forædles til sande Skatte, fandt han i mangen god og opvakt Time ønskelig Erstatning. Saa ofte digterske Ideer fødtes i hans Sjæl, kunde han nyde Glæder, som kun ere den Begeistrede givne; og Arbeidet med at forme og fremstille dem gav ham Syssel og Anstrengelse. Idet hans Aand saaledes holdt sig frisk ved sin egen Bevægelse, fremstode Værker, hvis Fortræffelighed tilveiebragte ham Bevidstheden om et erhvervet Navn, og flere hæderlige Venner; iblandt hvilke her fremfor Alle maa nævnes den smagfulde Kunstdommer Conferentsraad Carstens. Enhver Ven af Ewald maa elske og takke denne Mand; thi han var en af de første og ivrigste Paaskjønnere af Ewalds Digterværd; han veiledte ham ved sin Kritik, fremdrog ham ved sin Indflydelse, gjorde, hvad han kunde, for at forbedre hans Kaar, og, hvad der ikke var det mindste, hans Venskab og Agtelse var især det, som opretholdt Ewald, naar Verdens Ufkjønsomhed til visse

Læder var nærved at bringe ham til Fortvivlelse. Næst efter Carstens bør W. H. F. Abrahamson nævnes; meget af hvad der er sagt om Carstens, lader sig ogsaa anvende paa ham, og han burde maaskee indtage den første Plads, hvis det her kom an paa at ordne Ewalds Venner efter den Grad, i hvilken de forstode og vare begeistrede for hans Poesie.

Men om end Ewalds Tilstand ikke frembød en uafbrudt Række af Lidelser, vare der dog endnu store Ubehageligheder, foruden de alterede omtalte, som formørkede hans Liv. Berøvet al Udsigt til at finde Udkomme i en Embedsstilling, udøvende en Kunst, der kun blev meget knapt belønnet, havde han i sin næsten hjelpeløse Forfatning blot een Person, som han med Vished maatte kunne stole paa. Det var hans Moder, som var velhavende og formaaede at understøtte ham. Men hans Moder elskede ham ikke. Man skulde troe, at Ewald med sit indtagende Ydre, sin opvakte Aand, sit velvillige Hjerte og den indtrængende Talegave, han besad, maatte have været Moderens Yndling; men det var langt fra. I den raske og selvstændige Handlemaade, hvortil hans levende Forestillinger dreve ham, og som i Drengeaarene kan have seet ud som, eller maaskee stundom være gaaet over til, Selvraadighed og Trods, i hans dobbelte Flugt og hans senere Uordener kunne vi søge de sandsynlige Aarsager, der havde vendt Moderens Hjerte fra ham og samlet al hendes Kjærlighed paa hans yngre Broder. Denne, der synes at have viist Ligegyldighed imod Ewald, omtales meget ufordeel-

agtigt af ham, hvor han klager over sin Tilsidesættelse; vi kunne ikke bedømme, om hans Harme heri har ført ham for vidt. Moderen synes at have havt en streng og heftig Charakteer, og er det snarere efter hende end efter Faderen at Ewald havde den krigerske Tilbøielighed, der engang bragte ham til at følge Fanen. Uden at paaskjønne det meget Gode hos sin ulykkelige Søn, og navnlig, som det synes, uden mindste Sands for hans høie Værd som Digter, har hun betragtet ham som en aldeles Forfalden, hvem hun draabeviis maatte tilmaale sine Velgjerninger, for at han ikke skulde faae Noget, som han kunde misbruge. Men heri gik hun saa vidt, at hun behandlede Ewald med Karrighed og Haardhed, og saae i enhver liden Indtægt, der tilflød ham, en Grund til at afknappe noget i den Understøttelse, hun maatte række ham, naar hun ikke vilde see ham synke under Sygdom og Nød. Ogsaa holdt hun sig ganske tilbage, naar hun ansaae Sønnen for at være paa anden Maade saavidt forsynet, at han ikke manglede til de første Fornødenheder; dette viser sig af de schønheyderske Breve*), ved hvis Hielp man saa temmelig kan oversee Ewalds Indtægter for omtrent et Aar af hans Ophold i Rungsted. Paa den anden Side maa det indrømmes, at Ewald kun havde lidet Talent til Sparsomhed, og at hans Skjødesynd er istand til baade at gjøre en Mand med et tarveligt Udkomme trængende og at formindske Beredvilligheden hos dem, der kunne hjelpe. Heller ikke var den Maade, hvorpaa han behand-

*) Sammenlign det andet Brev til Spendrup.

lede sin Moder, skikket til at formilde hendes Hjerte. Han mødte hende med Stolthed; og, har hun ikke i hans Poesie fornummet Virkningen af hans Sprogs Fylde, saa har hun følt den i hans bittre Bebreidelser over det Ondet, hun gjorde for ham. Under Ewalds Ophold i Rungsted tiltog Spændingen imellem Moder og Søn i den Grad, at hun tænkte paa at faae ham erklæret umyndig, og omsider formelig deporterede Ewald til det langt fraliggende Søbakkshuus i Nærheden af Helsingøer, hvor han i de laveste Omgivelser, fjern fra Trøst og Opmuntring, tilbragte to Aar i dyb Elendighed. Vi kunne ikke dømme imellem dem; men for os maa det Vidnesbyrd gjælde, at Ewalds Hjerte var ædelt og kjærligt; og at han, kjendt og æret som Danmarks store Digter, maatte leve Aar af sit Liv i sørgelig Armod og Forladthed, medens hans Moder nød en velhavende Stillings Beqvemmeligheder.

At Ewald, der blev saa sparsomt understøttet af sin Moder, og vistnok kun med Selvovervindelse modtog enhver Understøttelse af hende, maatte tye til at skrive Leilighedsdigte, søge om Gratialer fra Hoffet og modtage privat Understøttelse, er bekjendt og anføres her kun som et fornødent Træk i Billedet af hans Tilstand.

I Aaret 1773 blev Ewald af sin Moder*) sat i Kost hos Fiskemesteren Ole Jacobsen i Rungsted. Her levede

*) At hun underholdt ham her i den første Tid, sees af nogle Yttringer i det første Brev fra Schønheyder og det andet af Brevene til Spendrup.

han til Efteraaret 1775 i en velvillig Families Skjød, pleiet af Konen og Datteren med venlig Omhu, agtet for sine Arbeider og stundom glædet ved Besøg af sine Venner i Hovedstaden. Hans Sygdom, der vel ogsaa her medførte sine smertefulde Tider, tillod ham dog jevnligen at nyde den skjønne Natur, der omgiver Rungsted, ja endog at gjøre Toure i Omegnen. Ogsaa havde han her et, om end indskrænket, dog ikke utilstrækkeligt Udkomme. Disse gunstige Omstændigheder vare ikke uden Virkning paa Ewalds Sind; Balders Død, Rungsteds Lyksaligheder og den gemytlige Selvbiographie: Ewalds Levnet og Meninger, ere udsprungne paa Rungsteds Grund, og det sidstnævnte Værk blev maaskee afbrudt ved de samme Omstændigheder, som forviste Ewald fra dette velgjørende Opholdssted.

Ewalds Fraværelse fra Kjøbenhavn, hans Sygdom og hans Mangel paa Huusholderskhed i Forbindelse med det mislige Forhold imellem ham og Moderen gjorde en paalidelig Ven fornøden, der kunde have Tilsyn med hans Anliggender og fornemmelig hans Pengesager. En saadan havde han i sin Skriftefader Dr. Schønheyder, Sognepræst ved Trinitatis Menighed i Kjøbenhavn, en Ven af Ewalds Familie. Det er denne Mands Omsorg for Ewald og dette Forhold, som vi skylde den her meddeelte Række af Breve; de skulle først tjene os til at give en Forestilling om deres Forfatters Personlighed, nærmest med Hensyn til de Forhold, hvori han her fremtræder.

Dr. Schønheyders*) Charakteer var streng, alvorlig og indgribende. Gjennemtrængt af religiøs Overbeviisning og i sit hele Sind behersket af den theologiske Dannelse, maatte han med denne Charakteer blive en ivrig praktisk Geistlig. Selv urokkelig i sine Grundsætninger, nøiagtig i sine Pligters Opfyldelse, var han ubønhørlig streng, endog heftig, imod Feil og Daarligheder. Hans Natur var Ewalds ganske modsat. Den store Afstand imellem begge disse Mænd føles især, naar man ved at læse Brevene tænker paa, at Schønheyder kun var eet Aar ældre end Ewald; — saa uhyre et Forspring havde han opnaaet i Alt, hvad Stadighed og Sindighed i Forening med Held kan give, at han synes selv i Alder at have 20 Aar forud. Uagtet han ikke var uden Godmodighed, og overalt afgjort retsindig, manglede han dog en vis Bøielighed i Phantasien, der saa godt understøtter den christelige Overbærelsesaand, og paa den Tid var temmelig fornøden hos ivrigt religiøse Mennesker, hvor det gjaldt at vurdere Bestræbelser, som laae udenfor de andægtige Forestillingers Kreds. Naar vi i vore Dage klarligen see de

*) Johan Christian Schønheyder, fød i Kjøbenhavn d. 9 August 1742, deponerede 1756, reiste efter fuldendt academisk Cursus udenlands og fulgte 1768 Kong Christian VII. som Præst paa hans Reise; 1769 blev han Slotspræst ved Christiansborg Slot, 1771 Sognepræst ved Trinitatis Menighed i Kjøbenhavn, 1782 Stiftsprovst og Sognepræst til Frue Kirke, 1788 Biskop i Trondhjem. Døde 1803. Efter Nyerups og Krafts Litteraturlexicon.

ophøiede Formaal for Poesie og Kunst og andre Arter af menneskelig Stræben, og kræve disses Erkjendelse hos den Geistlige som et Tegn, ikke paa hans Billighed, men paa hans Dannelse, maae vi vel erindre, at dette for 60 Aar siden var anderledes. Vi ville da finde det mindre paafaldende, naar vi see den nidkjære Præst fra hine Tider løfte Korset og Dødningehovedet imod Musernes Chor, og med Alvor minde om det ene Fornødne.

Det vilde imidlertid være ubilligt ganske at frakjende Dr. Schønheyder Sands for Poesie. At han har givet sig af med Psalmedigtning (en Psalme af ham findes saaledes i „Indhold af Høimesse-Prædikener, Kbhvn. 1772" og er tildeels aftrykt i Krit. Journ. 1772, Nr. 25), er vel intet tilstrækkeligt Beviis herfor; men man vil i det Følgende see, at han virkeligen glædede sig ved Ewalds Poesie og agtede ham høit som Digter; hvilket man ogsaa maa antage for Hovedgrunden til hans store Deeltagelse i Ewalds Skjebne*). Dog, at begeistres ved Digte-

*) Dersom en Recension over Ewalds Lystspil Pebersvendene, i Krit. Journ. 1773, Nr. 11, som er undertegnet S. og bærer alle Kjendemærker paa Schønheyders Maneer og Sprog, virkeligen er af ham, maa man tilstaae, at Ewalds Sag her er talt med Varme og Overbeviisning. Slutningen lyder saaledes: — „Publikum haver naturligviis Frihed at „opmuntre eller nedtrykke hvem det got synes. Ja, naar „det finder Behag i, at anvende sine Penge til alt andet, „kun ikke til sin eneste sande Digters Belønning, saa har „ingen derpaa at sige uden Efterslægten, der tidt misunder „sine Fædre at have havt et Genie iblandt sig, som be

kunsten, ret at opfatte og nyde det Skjønne, dertil havde Natur og Dannelse ikke ført ham; et jevnt Velbehag formaaede han at føle ved (efter Datidens Talebrug) det Vittige og Artige i et Aandsproduct; men selv dette Velbehag fandt han dog fornødent at retfærdiggjøre ved en gudelig Bevæggrund. Det Religiøse og moralsk Anvendelige i Poesien var det, som trak ham meest, og der udkrævedes vistnok en saa alvorlig Poesie som Ewalds, fornemmelig den religiøse Deel deraf, for at vække en betydelig og vedvarende Interesse hos ham. Men var Schønheyder saaledes ikke istand til at fatte Poesiens egentlige Væsen, maatte han overhovedet ansee Beskjæftigelse dermed som Noget, der var høiere Hensyn underordnet, saa vil man ikke undres, naar man finder, at han ikke forstod at bedømme Ewalds Stræben og Personlighed tilfulde. At han nærede en oprigtig Velvillie for Ewald, er vist, og tillige at han havde stor Agtelse for hans ophøiede Genie; men denne Agtelse var ikke saa dyb og stærk, som den maatte have været for at bevæge den strenge Geistlige, der nu engang var vant til at behandle Ewald som sit vildfarende Skriftebarn, og jevnligen havde Synet, tildeels ogsaa Byrden, af hans Svagheder, til den kjærlige Skaan-

---

„gandske koldsindig lod omkomme uden engang at sørge for „dets Fornødenheder. — Skamfulde og nedslagne gaae da „de følsomme Efterkommere hen og opreise et ævigt Min„desmærke for den samme Butler, som deres smagløse „Forfædre urørte saae sulte ihjel."

sel, hvis trøstende Ledsagelse vi saa gjerne havde ønsket den lidende Digter.

Saaledes var den Mand, af hvis Omsorg Ewald for en Deel var afhængig, og som rimeligviis med hans Moder har lagt Planen til hans Fjernelse fra Kjøbenhavn, der ikke blot havde til Hensigt at forbedre Ewalds Sundhed ved Landluften, men ogsaa at holde ham borte fra friskende Selskab og Anledninger, som han endnu altfor gjerne hengav sig til.

Det synes nemlig, som om Schønheyder, saasnart han havde paataget sig den Pligt, paa en Maade at være Ewalds Formynder, strax har besluttet at stille et geistligt Hverv i Spidsen for de timelige Omsorger, og med al Religionens og sin egen Kraft at trænge ind paa Digterens Sjæl, for at den luttret maatte undergaae Fuldbyrdelsen af Skjebnens Dom, der ved Sygdom og Svækkelse syntes at være Ewald forkyndt med kun stakket Frist. En betydelig Deel af Brevenes Indhold gaaer ud paa dette Øiemeed.

Hvorledes Ewald ofte maatte være tilmode overfor en Charakteer af denne Beskaffenhed og i Afhængighed af den, kunne vi nogenledes tænke os. Har den Overvægt, de blotte Forstands- og Moralmennesker i det praktiske Liv vedligeholde over Følelsens og Phantasiens Søn, ei sjeldent noget Irriterende; forekomme disse fødte Overholdere af Loven ham ofte som ufuldstændige Naturer, hvis Dyd skyldes deres Mangel paa Sandser, saa kan man med Sikkerhed slutte, at Ewald, i Bevidstheden om det, som

han midt i sin Skrøbelighed besad, har læst Adskilligt i disse Breve med svulmende Selvfølelse og Bitterhed. Vi vide, at han ydmygt bøiede sig under Religionens Aag, at det Hellige, han besang, har ledet baade sin Angst og sin Trøst ind til hans egen Sjæl; men Dommens Ord, udtalte altfor ublidt, maae have mødt Modstand i hans Følelse; og da han selv gav alle Hengivenhedens Bevægelser den frieste Raadighed, kan endog Fornuften igjennem hans alvorlige Ven ofte have virket paa ham som Tryk og Kulde. Følte han sig da paa en eller anden Maade smerteligen berørt, saa taug han vistnok ikke; dog troer jeg, at intet af hans Breve til Dr. Schønheyder har havt saa skarpe Braade, som man efter dennes Ytringer paa et Par Steder kunde formode; eller at det Skarpe maatte befindes at være formildet ved Fremstillingens Skjønhed og Jagttagelsen af Agtelse imod den, han skrev til, saa at jeg ved at sammenligne Ewalds Skrivemaade med hans nærværende Correspondents paany føler Nødvendigheden af at erindre Læseren om den Velvillie for Ewald, den Agtelse for hans Fortjenester, den sande Deeltagelse i hans Skjebne, som i det Hele taget viser sig i Dr. Schønheyders Breve, hvor nærgaaende Steder de end indeholde; navnlig det sidste af de her udgivne. Selv den Omstændighed, at Schønheyder, uagtet sine mange Embedsforretninger og jevnlige litterære Foretagender, dog tog sig Stunder til at skrive saa ofte og saa udførligt til Ewald, fortjener at paaskjønnes.

Brevene ere aftrykte fuldstændigen og uden nogen Forandring; kun hist og her i Schønheyders Breve ere Skrivfeil rettede. Man vil i dem, foruden den Tids Egenheder i Retskrivningen, træffe paa flere Germanismer, haarde Ordføininger og Skjødesløsheder. Hvad disse Feil angaaer, maa det være nok at bemærke, at Dr. Schønheyders Sprog i hans udgivne Skrifter, skjøndt langtfra at være frit for Haardheder og Germanismer *), fremtræder med en ganske anden Reenhed og Omhu end i disse Breve, der saa at sige i dyb Negligé drages frem for Verdens Øine.

Det første Brev i Rækken, dateret d. 12te Februar 1774, er tilfældigviis ganske passende til at gjøre Begyndelsen, da det paa flere Maader sætter os ind i Ewalds Liv og Forhold paa den Tid. Vi behøve kun at indlede det med den Bemærkning, at Ewald i Slutningen af 1773 var bleven færdig med sin Balders Død og havde indgivet Manuskriptet til Selskabet for de skjønne Videnskaber, som under d. 12te Marts 1774 tilkjendte Ewald en overordentlig Belønning af 50 Rdlr. derfor og bestemte det til Indrykkelse i Selskabets „Forsøg". — Hvad Schønheyder skriver om Ewalds forvovne Kanefart til Hirschholm midt i Vinterens strengeste Tid, giver os i al Fald den Trøst, at hans Sygdom havde lyse Mellemrum.

*) Disse dadles ogsaa af den Tids Recensenter, som derimod med Roes nævne Forfatterens Tankestyrke og Fyndigheden i hans Sprog, f. f. Ex. Krit. Journ. 1772, Nr. 3 og 25, 1774, Nr. 4.

1.

Har jeg prøvet Deres Taalmodighed, at bie paa et Brev fra mig, saa har det været i den Betænkning at jeg vilde have noget Vist at fornøie Dem med, at fortælle Dem noget om Deres Arbeides Frugt fra Selskabet for de skjønne Videnskaber. Jeg kan endnu ikke sige Dem andet, end at man nok vil blive eenig om at tillægge Dem en Priis. Men i alle mine behagelige Udsigter for Dem, see der har De selv sat mig en mørk og skummel Sky i Veien. Fra den Kant, hvor jeg allermindst vilde have det, fra Deres Moder maa jeg lade mig fortælle, at uhældigen en Sum Penge, som dog vel ikke gaaer over nogle Rixdlr., er falden i Deres egen Magt og har forrykket Dem udaf Deres Roe og Sædelighed. Det er den Historie om Deres Kiørsel til Hirschholm. Hvad ere de dog for urimelige Paroxysmer, som komme paa Dem! I mit Hierte beklager jeg Dem; og det som er værre, jeg maae næsten i Fortvivlelse at hitte paa andre Udtydningsmaader, falde hen til den, at anklage Deres Hierte for Utroeskab i at forbedre Deres Charakteer, eller at anvende troelig dertil alle de Midler og Leiligheder som det naadige Forsyn tilbyder Dem. Have De nu altfor længe havt den behagelige, og for Dem passelige (for en Poet maatte det være en ædel og ærværdig bukolisk Eenfoldighed og Uskyldighed, i den Huusholdning og Familie De leve i) Tilflugt — ? Er det bleven gammelt for Dem, denne gode frie og dydige Tvang i disse villige og menneske-

kierlige Folkes Huus, og under deres Exempels Opmuntring til Moralitæt — at den ulykkelige slemme Lune nu maatte holde ogsaa denne. Deres Levemaade for Tyrannie? Hvordan end jeg anseer Dem, hvad jeg endog til Deres Fordeel vil anføre, hvad jeg endog vil holde Dem tilgode, saa er det hæsligt, at De kunde nu eengang vise det Uvenskab og den Utaknemmelighed imod Deres Venner, fra Huusfaderen af indtil den artige og mod Deres Genie forekommende og venskabelige Pige, Jomfruen i Huset, at komme den dem krænkende Forargelse afsted, at imedens Deres Huusfolk reise til Kirken, og De af Skrøbelighed holdes for dispenseret fra Gudstjenesten, De da, ligesom til Spot over hines Troeskyldighed, vove sig ud i Kane for at anstille en utidig Forlystelse og for Dem allene, en Svier, paa Deres Forstands og Artigheds Bekostning.

De kan vel fornemme min Ven, at det ikke er en skiemtsom Lune, De have sat mig i. Hvad De have til Forsvar forlanger jeg ikke at vide; jeg for min Deel forlader gierne Deres Paroxysmer. Dog denne Gang skal De vel ikke skylde paa ond Lune over uhøflig og umild Omgang. De var agtet og yndet i dette Huus, De havde gode Udsigter at skrive sig Deres Udkomme sammen. Men ligemeget med alt dette. Hvis De vil være ærlig, hvis det er sandt at De vil lyde Religionens Tugt, siden De sidst har yttret Deres Ønske at fornye Deres Daabes Bekiendelse ved Communionen; saa have De her mit Venskabs Forslag og Forligelses-Vilkaar. — Jeg kommer ikke ud

for at holde Privat-Communion hos Dem. Enten forret det offentlig i Bircherøds Kirke, eftersom De dog saa uskadet kan vove sig i Luften, eller betien Dem hiemme af Hr. Tischer, som jeg ikke veed andet end han kan være denne Fortroelighed af Dem værdig, og som jeg troer just maae have den, siden De saalænge have levet i hans Sogn. Lad være om han skulde være lidt mindre eftergivende for Dem, end jeg. — Dog i denne Post skulde jeg endda føie Dem og høre Deres Remonstrationer; men i denne jeg nu vil skrive tager jeg ingen imod: nemlig at De, hvis enten Selskabet for de skiønne Videnskaber, eller det typographiske, anviser Dem Penge, sende mig Deres Fuldmagt at imodtage dem. De veed, at De have forpligtet sig, at erstatte Deres Frue Moder Bekostningen for Deres Ophold i Rungsted, i de Uger som løbe over de første sex Uger. Naar jeg har Pengene, saa lover jeg, at tale med hende at komme Dem paa alle Maader til Hielp; og vil for det øvrige raadføre mig med Dem over Deres Casses Udgifter. De erindre at dette er et gammelt og endnu aldrig iverksat Løfte, De have giort mig. Naar De læse dette Brev, uden at spotte over min Lettroenhed imod Tidenden fra Hirschholm, uden at ærgre sig over min Alvorlighed, og uden at foragte min Fripostighed med hvilken jeg skriver som Deres Ven, saa kan De forlade sig til, at jeg af ganske Hierte er det.

J. Chr. Schønheyder.

Det bedrøver mig, at jeg ikke kan besvare Deres lange, vittige og venskabelige Brev i den Tone jeg vilde. —

Vist ligesaa troehiertig som Deres er mit Venskab, men naar det røves sin Frimodighed, saa er Skylden hos den De nok kiende.

Det næste Brev er fra d. 14de Juni 1774. I Mellemtiden maa Ewald have faaet sit Manuscript til Balders Død tilbage fra Selsk. f. d. sk. Vidensk. og har rimeligviis strax begyndt at gjennemarbeide det paany, hvorved han, som bekjendt, havde megen Bistand af Conferentsr. Carstens, der i den Anledning oftere besøgte Ewald i Rungsted og tilbragte halve Dage med ham (J. Baden Svar etc. cit. af Molbech i Ew. Levnet Pag. 112). Vi ville strax see, at Ewald ogsaa har gjort Carstens et Besøg i Lyngby; maaskee havde denne Sommerværelser der, og kunde saaledes med mindre Uleilighed komme til Rungsted.

Den „første Indkomst", der omtales i Brevet, er de nysnævnte 50 Rdlr.; den anden, som Schønheyder modtog, er efter al Sandsynlighed de 25 Rdlr., som i Rahbeks og Nyerups „Dansk Digtekunst under C. VII." 1ste Deel Pag. 349 anføres at være Ew. senere skjænkede som et Tillæg til hine 50 Rdlr.

2.

Min kiere Ven!

Det er vist vel giort, at De i Deres fortrædelige Lune, hvilken jeg ingenlunde vil give Dem Uret i, tænke dog saa fordeelagtig om mig, at jeg ikke havde bragt Deres Fr. Moder den Tidende om Deres Casses dobbelte

Fond baade hos Dem selv*) og hos mig. Visselig har det giort mig meget ondt, og jeg er gaaet i Rette med mig selv derover, om jeg maaskee kunde have ladet noget lokke ud af mig uden at jeg selv vidste det —? Men jeg er roelig, da jeg bringer i min Hukommelse alt hvad jeg har talt med hende, eengang efterat hun havde været paa Rungsted. Jeg erindrer mig nøie, at hun begyndte med de Ord: „Ewald har jo faaet Penge af Dem." Vi var i en ganske fredelig Samtale om Dem, og det lod for mig ganske og aldeeles, som De i en fortrolig Forstaaelse med Deres Moder, havde giort hende deelagtig i Deres Fornøielse over denne liden Opmuntring; jeg fandt ei heller andet hos hende uden fuldkommen Tilfredsstillelse med den varlige Maade hvorpaa De havde sørget for en sparsommelig Anvendelse af dette Liggendefæ. Jeg glædede mig over deres gode Forstaaelse, og kunde ikke bilde mig andet ind, end at kunde tale frimodig om Deres Ret at disponere selv over denne liden Cassе, efterat De aldeeles havde givet Deres første Indkomst heel i hendes Hænder. At jeg ikke har talt om det, som Mr. Hintze skulde have, vil jeg ikke forsikre Dem; det troe De mig vel endelig til. Imidlertid er jeg glad, at De selv have fundet Spoer at Deres Moder har andensteds fra, end ved mig, giort denne unyttige Opdagelse. Som jeg har skreven, saa er jeg selv forsikret derom, og saameget forsikret, at jeg slet ingen

*) Maa være de 50 Rd., som Ew. strax efter siges at have givet i Moderens Hænder.

Forlegenhed er deri med Dem. Thi endskiøndt jeg ingen gode Ord vil give Dem for at troe, at jeg anvender al min Forsigtighed og Fliid for at berolige Deres Frue Moder, at giendrive, opløse og slette alle i vore Samtaler mødende Controverser; saa holder jeg det for min Skyldighed at bilægge ogsaa den mindste Misforstaaelses Begyndelse hos min Ven; for Skyldighed at bære det ogsaa, dersom han skrev mig nogle Yttrelser af et skrøbeligt og ikke nok skaanende Sind. De maae min meget Kjære, vel arbeide paa, at afskaffe al Fortrædenhed, endog al Empfindtlighed over den Umildhed med hvilken Deres Moder, denne eeneste Person, som skal have Magt at prøve Deres Taalighed, foraarsager Dem nogle beeske Betragtninger.

Hermed følger Resten af Deres Penge over hvilke jeg hermed liqviderer som følger. —

d. 30 April annammede jeg Deres	25 Rd.
Af dem ere d. 30 April Dem tilsendte	8 Rd.
d. 2 Mai betalt Bogtrykk. M.	5 — 4 Mk.
d. 6 Mai betalt Mr. Hintze	2 — 1 — 14 ß.
	15 Rd. 5 Mk. 14 ß.
blev da tilovers	9 Rd. = Mk. 2 ß.
Af Deres Philet har jeg paa egen Haand solgt ved mødende Leiligheder 4 Exemplarer à 1 Mk.	4 Mk.
Sendes Dem numero rotundo	10 Rd.

Jeg glæder mig over alle de oplivende Virkninger, som den ædle Carstens Besøgelse i Lyngbye har giort paa Deres

Sind. Gud skee Tak som har bevaret Dem og givet Deres svage Helbred en hældig Styrke til en saadan uvant Reiseulempe. — Jeg har altiid villet bede hilse Deres Vært og Huusmoder og Jomfru — naar jeg glemmer det saa giør det i mit Navn, og beed dem være gode imod Dem.

Inden De veed deraf kommer jeg engang og overrasker Dem; og det jeg nu ikke har Tiid til eller giver giort prøver imod det Instituti diabolici Befængelse i Uskyldigheds Levnet paa Landet; som jeg ikke hader fordi det er Spil, men fordi jeg her i Byen seer og hører saa mange sørgelige Historier deraf, som sætter mig den Artikel i Dogmatiken (den jeg ellers ugierne udvider og applicerer) de machinationibus malorum angelorum, i et forhadt Lys *).

Med mit ganske Hjerte befaler Dem Gud, og hans Aands dybige, glade og salige Indflydelser, og er

Deres

oprigtigste og hengivne Ven og Tiener

Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 14 Junii 1774.

---

*) Dette Spil, som paa en saa odiøs Maade oplyser Læren om de onde Aanders Rænker, synes at være det dengang for ikke længe siden indførte Tallotterie. At ogsaa Ewald prøvede den Vei til Lykkens Tempel, sees af det første Brev til Spendrup.

3.

Min kiere Ven!

De tre Dage som ere gaaet over at jeg ikke har besvaret Deres sidste Brev, har jeg været under en Upasselighed af en Katarrh som tilsidst slog ud ret i mit Skiæg, og giør at jeg gaaer omkring i mit Huus som en urageд Cyniker. Des mere Ledighed har jeg havt at skrive til Dem — sandt, men dog ingen ret Drift, før nu i denne Nat, da en skielmsk Tandpine driver mig ud af min Seng. Det er dog ikke den deraf muelige onde Lune som jeg vil at De skulde føle — hvor uskyldig ere De ikke i det som er kommen i mine Tænder! Men hvad der er kommen i mit Hoved, og siden Deres næst foregaaende Brev har været i mit Hoved og paa mit Hierte, derover har jeg, i denne Nat, meer end ellers nogen Tiid Moed, at trætte med Dem.

Deres Lune eller Avindsyge min kjære Ven, som De med en vis Tillid enten til Deres retfærdige Sag mod hende, eller til den poetiske Indklædning hvori De lade den komme frem, — denne Deres Misforstaaelse og Avindsyge mod Deres Moder, den kan og vil jeg ingenlunde meer overbære med Dem. Saasandt som De skal være min Ven, og jeg vil være Deres, og dertil Deres Præst, det kan og tør jeg ikke. Jeg har læst i Deres Hierte, — ligemeget at De skrive og forsikre og kanskee bilde sig ind, at De have saa sand og varm Kierlighed for hende, De kan giøre sig deri en poetisk Illusion — meer giemt og dulgt Util=

høielighed, og Lyst om ei at krænke, saa dog at finde hende liden og lastværdig i Deres Omdømme. I Deres sidste Brev, eller imedens De skrev det, har Deres Samvittighed sagt Dem, og De vogtede sig ikke at Deres flydende Pen røbede det, at der var meer Hevngierrighed i Deres sværmerske Ønske, end Taknemmelighed. Det troer jeg nok, siden De i det foregaaende Brev kunde skrive at hun ikke var værdig at hielpe Dem eller at have denne Ære.

Hvad er der da vel den Gang forefalden imellem hende og Dem? for faae Dage siden kom jeg efter det i en Samtale med Deres Moder, hvor jeg da som aldrig uden min Fortræd er skeet, ikkun bestod slet, og maatte høre den omstændelige Fortælning, hvorledes De har ved hendes sidste Besøgelse i Rungsted bragt hende til at give tabt for Deres Deduction over det Ubetydelige hun havde giort for Dem, og De endnu fordrede. — De have den Gang brugt beeske og indgaaende Saillies (det har været efter Maaltidet over Caffeen i Lysthuset) og dermed drevet hende hastigere paa Hiemflugten end hun havde betænkt. — Og dog var det den Gang, da hun havde betalt Dem til Deres Læge 10 Rdlr.

Vil De nu herover min Kiære! skrive mig en lang Giendrivelse, eller mod mig selv et Feidebrev, som De nok forstaaer at indrette — det vil jeg slet ikke læse fra Dem, og det agter jeg hvis jeg læste det, som aldeles ulæst. Thi jeg giør Dem i ingen Maade Uret; jeg dømmer intet imellem Deres Moder og Dem hvad denne sidste Anek-

dote angaaer. Jeg lægger Dem intet til Last, uden hvad jeg veed at der skader Deres Siels sunde Tilstand, hvad der bringer Dem af den Sinds-Situation og af den Vane at tænke gudelig og at føle Christendommens Trøst og Salighed i Hengivenhed og Kierlighed til Gud. — Jeg lægger det paa Deres Samvittighed at spørge Dem selv om De ikke ved saadanne Storme og Oprørelser af Deres Sind, ved at tillade sig Deres Egensindigheder, ved at give Deres Vittigheds Gaver at sige Andre spidse Ting — at give Dem et Slag af Neller, frit Løb, om De derved ikke tabe det eenfoldige, ædle og retskafne Sindelag af Troe paa Guds Naade og tabe Følelsen af Gienløsningens Under og saliggiørende Velgierninger — om De derved blive frimodig at see Deres Legeme aftage og derved gaae Deres evige Haab imøde —? eller tvertimod —?

Hvad jeg hidtil har skrevet, begierer jeg ikke eet Ord tilbages om; — det skal være en Sag, en stille Betænkning imellem Deres indvortes Vidne Samvittigheden, og Deres Gud, naar De i en ret egentlig Ydmygelse og Bøn for ham — uden poetisk Illusion føle sig i hans Nærværelse.

Læg De da nu dette mit Brev ganske stille og sagtmodig hen, og vær saa vis paa min Troskab at agte Dem, at have Medlidenhed over Deres Sygdom, og paa min Iver at giøre alt hvad der kan tiene og fornøie Dem, saa vis som om jeg havde skreven Dem en Lovtale. Det er Lovtale over en Ven, at hans Venner have Mood at

skrive ham udførlig at han har feilet, og maae blive anderledes.

De 30 Rdlr. ere i min Casse; med det forlangte skal jeg see til paa bedste Maade at fornøie Dem. Behøve De tre Skuffer under Chatoullet? eller er det nok med een? Guds Naade og en roelig fornøied og i Deres Forbedrelse ivrig Aand være over Dem. — Min Kæve hører, som det lader, op at drille mig; jeg vil forsøge, hvad den giør i Sengen.

En god Morgen fra Deres

oprigtigst hengivne Ven og Tiener,
J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 10 August 1774.

Man maa under Læsningen af dette Brev ikke tabe af Syne, at Schønheyder her ingenlunde benægter og i det foregaaende Brev endog tilstaaer, at Ewald havde Grund til at klage over sin Moder. Dersom det er saa, som de anførte Ord af Ewalds Brev give Grund til at formode, at han har opholdt sig ved Tanken om den sønlige Kjærlighed, han vilde vise sin Moder, hvis han var formuende og hun trængende, og at han derpaa af en vis Delicatesse eller moralsk Beskedenhed har tilføiet, at der til Grund for denne Tanke laae Hevngjerrighed (unægtelig den ædleste, der vil sanke gloende Kul paa Forurettterens Hoved), saa kunne vi af den Maade, hvorpaa Schønheyder anvender disse Ord, skjønne, at denne ligesaa lidet har været istand til

altid at forstaae Ewalds Ord, som han i det Hele forstod hans Væsen.

Det følgende Brev er skrevet paa Latin, rimeligviis fordi Schønheyder, som dengang skrev paa sin Doctordisputats, vilde holde sig i Øvelsen.

4.

Amice perdilecte!

Non est quod clandestini aliquid hæ litteræ secum ferant, sed opportunitas nunciæ quæ tibi easdem perlatura est, animum induxit, lingua mihi non amica, non versata, ad hanc scriptionem uti. Irascor mihi, quod cancellos scriptorios nondum miserim, tametsi nimis diu mandatos. Culpam a me in alios devolvere, quid magis in promptu pravis negotiatoribus? Non sic ego — — Hanc ipsam diem, extremum terminum quem præfixeram, exspectavi. Fiebat quippe venditio publica supellectilium et aderant ejusmodi scrinia, sed cum nimis caro licitarentur, desistere consultum duxi. Cras, sin falsa spondeo, et si modo adhuc adsit quod ante hos septem dies contuebar scrinium, in æde communi mercimoniorum, unum pro novem thaleris empturus sum, quod utique prima opportunitate peregrinatoria accipies, una cum *mitris*. O! bone, quidni epistolam absinthio et jurgiis conditam in me et uxorem, obliviosos istos amicos vibrasti? Meditasti saltem, minatus es tecum oblivionem,

sic timeo et merui. Sine te exorare meo proprio et conjugis nomine; ne nos inter mala illa et infortunia quæ te lacessunt, numera. Nulla occidit dies, quin tui et officii mei erga te meminerim. Expiabo quæ hucusque in Te deliqui. Mitto librum meum, quem citius accepisses, si ego ipse labori meo, majus pretium statuissem. Videbis jam, quid valeat —. Utere si offendas forsan quæ pias cogitationes alere tibi, vel lumina in argumento uno alterove suppeditare possint. Si nil aliud, librum cujus auctor amicus tuus est in manibus tenere, cogita et gratum accipe.

Rescribe, si novissimas litteras meas cum *sex schedulis Rixdalorum* accepisti; ante omnia nunciam mitte epistolam, quæ reconciliatum animum testetur, et valetudinis tolerabilis certiorem me faciat. Incolumem mentem et vires animæ servet et fulciat tibi propitius et potens Deus. Largietur tibi divinus amor, si non semper fieri possit, saltem per vices, et quidem frequentes, hilarem mentem et jocosas humorum affectiones et exercitationes (Luns). Precor tibi ex animo, quæcunque religio ad prospera et sancta et coelestia pectori tuo suggerenda formata est; his fruere! Sic me habe ut officio quovis tibi obstrictum

Tuum totum
J. Chr. Schönheyder.

Hafniæ d. 12 Septbr. 1774.

Oversættelse.

Min kjære Ven!

Der er ingen Aarsag til, at dette Brev skulde indeholde nogen Hemmelighed, men da Budet, som bringer det til Dem, kom saa beleiligt, fik jeg det Indfald at betjene mig til denne Skrivelse af et Sprog, hvormed jeg ikke er fortrolig eller øvet. Jeg er vred paa mig selv, fordi jeg ikke endnu har sendt Chatollet, endskjøndt jeg har havt det altfor længe i Commission. At vælte Skylden af mig paa andre, hvad er lettere end det for slette Commissionairer? Det gjør jeg ikke — — Denne Dag har jeg afventet som den yderste Termin, jeg havde foresat mig. Der holdtes nemlig en Meubelauction, hvor der var Chatoller, men da de gik altfor høit, holdt jeg det for raadeligst at afstaae derfra. Imorgen, om mit Løfte ellers ikke bliver til Vind, og om et Chatol, jeg saae paa for otte Dage siden paa Børsen, endnu blot er der, skal jeg kjøbe et for ni Rdlr., som De vist skal faae med første afgaaende Leilighed, tilligemed Rathuerne. O min bedste! hvorfor har De ikke udslynget et med Malurt og Bebreidelser krydret Brev imod mig og min Kone, som ere saa glemsomme Venner? Paatænkt har De idetmindste, truet ved Dem selv med at glemme os, saa frygter jeg og har jeg fortjent. Lad Dem overtale i mit eget og min Kones Navn; regn os ikke imellem de Uleiligheder og Ulykker, som drille Dem. Der gaaer ingen Dag til Ende, at jeg jo har Dem og hvad jeg kan gjøre til Deres Bedste, i

Tanker. Jeg vil udsone det, som jeg hidindtil har forseet mig imod Dem. Her sender jeg min Bog, som De skulde have faaet snarere, dersom jeg selv havde sat en større Priis paa mit Arbeide. De vil nu faae at see, hvad den duer til —. Gjør Brug deraf, om De kanskee skulde støde paa noget, der kan nære fromme Tanker hos Dem, eller skaffe Dem Lys i et eller andet Punct. Om intet andet, saa tænk paa, at De holder en Bog, hvis Forfatter er Deres Ven, i Haanden, og tag imod den med Velvillighed.

Behag at skrive, om De har faaet mit sidste Brev med de sex Rdlr., men fremfor alt sende De mig et Brev, som kan bevidne, at De er god igjen, og forvisse mig om, at Deres Helbred er taalelig. Den miskundelige og almægtige Gud bevare og opholde Deres Aand og Sjælekræfter uskadte. Guds Naade forlene Dem, om det ikke kan skee altid, saa dog i Omvexlinger, og det tidt og ofte, et muntert Humeur og skjemtsomt Lune. Jeg beder af Hjertet for Dem om alt det Lyksalige og Hellige og Himmelske, som Religionen er skikket til at indføre i Deres Sind; maatte De heraf have Gavn og Glæde! Vær forsikkret om, at jeg er

Deres tjenstvillige og hengivne
J. Chr. Schønheyder.

Kjøbenhavn d. 12 Septbr. 1774.

I en smertefuld Tid, da Sygdommen ved Sommerens Ende havde angrebet Ewald med fornyet Heftighed, skrev han Prologen „Cereris og Thetidis Strid“ *) i Anledning af Arveprinds Frederiks forestaaende Formæling; og maa det være dette Arbeide, som Schønheyder i nedenstaaende Brev omtaler.

5.

Min kiere Ven!

Med sand Medynk over Deres haarde Prøvelser af Gigten, har jeg over to Uger spurgt til Dem, og erfaret hvormeget De lide. See De dog at den barmhiertige Gud skienker Dem Opreisning under Deres legemlige Svagheder, i at tilsende Dem visse saa følelige Glæder, som Deres saa vel lykkede og antagne Poesie har foraarsaget Dem. Troe De dog at den Alvise og Alvidende sigter til visse Dem lykkelige Forandringer, Forbedringer, Renselser med Dem, naar han saaledes ogsaa vil ove Dem i at søge ham. — Ak, at dog Deres Plager aldrig maatte indgive Dem og udpresse af Deres Hierte andet end ydmodige Bønner og Ydmygelses Bekiendelser under denne Haand som saaledes tugter Dem — at De deri maatte finde sand Hvile for Deres Siel. Det beder jeg Gud inderlig for Dem. Jeg finder sandelig at De ere mig stedse kier, og at jeg har den sandeste Ømhed — Empfindtlighed kan jeg

*) Manuscriptet hertil er det eneste af de ovenanførte Ewaldske Haandskrifter, som er skrevet med en fremmed Haand, et Beviis paa, at han har været haardt angrebet.

kalde det, ikke at være Dem til Opmuntring og Lindring i Deres Elændighed — ɔ: ifald jeg i nogen Deel imod min Hensigt ikke skulde være det. Jeg glæder mig mere endnu end en Autor over en skiønsom Kritikers Berømmelse, at De finde en og anden fornøiet og vel anvendt Time ved den lille Bogs *) Læsning — det skal fornøie mig at tage imod Deres Erindringer.

Jeg havde sat mig for at skrive i Hast og undskylde mig med mit Hastarbeide, som ligger tungt over mig endnu til mine Embeds-Forretninger. Til Formælingen har man bragt mig til at — lee mig ikke ud — at tage Doctor-Graden. Det er nu giort og min Disputats i Trykken. Ønsk mig Lykke at komme vel fra et Autorskab i Latinitæten, som jeg aldrig før har forsøgt. Om De finder det for godt, dog det giør De vist, kan De ogsaa ønske mig at jeg maae slide denne Titel med Sundhed — i Alvor, at jeg ved Guds Naade aldrig maae være nogen Ære, som jeg uforskyldt kommer til, reent uværdig.

Jeg sender Dem de øvrige 4 Rdlr. af Deres Penge. Regningen for de hidtil udgivne 26ve Rdlr. troer jeg sidst at have skrevet. Min Kone spørger, om Nathuerne have været efter Deres Hoved, eller om De ville have flere af en anden Slags — eller om De ere vred paa hende, siden De ikke hilsede hende. Jeg sagde, De var nu just bleven

*) Hvis sene Tilsendelse undskyldes i det foregaaende Brev; det kan ingen anden være end „Underviisninger i Christendommen, 1ste Deel" der udkom i Midten af Aaret 1774.

træt igien af at skrive, eller kanskee overfalden af Deres Smerter. Hun er strax god igjen. Gud velsigne Dem, formilde Deres Sygdom og giøre Deres Hierte fuldt af hans Ære, Hengivenhed og Kierlighed. Jeg er Deres

forpligtede og hengivne Ven og Tiener
J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 16 Octbr. 1774.

De 4 indbundne Peberſvende skal besørges.

Dr. F. Münter bemærker i sine Efterretninger om Ewalds Levnet (Danſk Museum, 1782), at Ewald stedse havde frygtet for Døden, indtil hans store Lidelser kort før hans Endeligt overvandt Lysten til at leve. Det efterfølgende Brev giver et klart Beviis paa denne Ewalds Dødsfrygt, som han har havt tilfælleds med flere geniale Mennesker, hvis herskende Anlæg beroede paa Phantasien og Sandsen for det Skjønne, f. Ex. Mozart.

6.

Min kiere Ven!

Hvad det for mig Magtpaaliggendeste i Deres Brev, at svare paa, var, det jeg baade i det Øieblik jeg læste det følte mig rørt af, og siden meget har tænkt paa; derom kunde vi (og jeg ønskede vi sad sammen over den Materie) tale Timer igiennem; og alligevel, det Raad jeg havde at give Dem, alt hvad jeg idelig igien maatte sige og anprise Dem, er eenfoldigt, tit hørt, tit sagt, og vist ikke saa tit øvet og anvendt. Deres Indbildnings-Spil med Skrække-

billeder for Døden — efterat jeg disse to Dage har tænkt derpaa, selv i Gaar prækket derover, holder jeg for, at det eene egentlige Middel imod saadan Uroe er, at bede. Jeg haaber at jeg har saaledes retteligt forstaaet Deres "**Pavor omni ratione et religione fortior** *) etc." at De selv ved at tænke sig om, og lyde især efter Deres Samvittigheds Dom, ingen anden Grund til disse Ængsteligheder vide af. Det forstaaer sig, at vi fornemmelig og daglig maae afgiøre med os, med hvad Retskaffenhed og Sandhed vi bekiende Gud vore Synder, afbede dem og tilegne os Guds Søns Fortieneste og hans guddommelige gyldige Betalning for os. Hver Dag maae vi vide med os selv, at vi ingen af vor Siels Pletter, eller vort Levnets vitterlige Forseelser forsætlig dølge, besmykke og holde os selv tilgode; hverdag maae saalænge vi endnu leve i Legemet, vor ivrigste Begiering af Jesu Saliggiørelse være dette, at vi daglig maatte blive bedre, daglig mere renfede fra alt hvad der er Gud mishageligt, det er, fra alt hvad der er stridigt og uligt det Billede vi kan giøre os om gudlignende moralske Siels-Egenskaber. — Denne Efterforskelse, dette Maal af vor Siels Ønsker forudsat, hvad kan vi giøre endnu videre til vor Sinds Fred, end at bede? Hvilken anden Magt, hvilken anden Bestyrelse af vore Fornemmelser, af vore Forhaabninger, af vor ubegribelige os aldeeles skiulte Siels aandelige Mechanismus kan vi befale os til, end den guddommelige allestedsnær-

*) Angsten er stærkere end al Fornuft og Religion.

værende inden i os nærværende Naades Indflydelse — end denne, Paulus har lært os: Den Guds Fred, den Sinds Roe, den Følelse af en helbredet Siel, som er høiere end al Fornuft, den ingen Psychologie giør Rede for eller kan give Regler for, den bevare eders Sandser, Tanker i Christo Jesu. Philip. 4, 6. 7. Kolossf. 3, 15. Denne Guds mægtige Styrelse af vor Siels Forfatning, hvilken baade Samvittighed og Indbildningskraft er underkastet og subordineret, fra hvilken Glæde, Sindsopløftelse, Beskuelse af det evige Livs Herlighed kommer, den kan, den vil Bønnen give os — give Dem min elskede Ven! Lad De alle Deres Sindsbeknyttelser, alle Deres Ængstelser, minde Dem og tilskynde Dem, at vende Deres nedbøiede, ængstede, knusede Hierte, naar De føle sig saaledes, hen til Gud, til vor gienløste Siels Gud og Herre, den fuldkommen herliggiorte Fredens Forhverver, Gienløser ved Almagtens høire Haand. Hver ængstelig Tanke, hvert mørkt Skrækkebillede, hver bange Hiertebanken giøre De til en Bøn. De giøre sig jo denne Regel, og den holde De helligt over: De søge Deres Eenlighed, De søge og finde den Frihed, at øve Dem i at bede. De glemme Mennesker, Verden, Deres eget syge Legeme selv, og være med Deres Tanker, med Deres Lovoffere, med Deres Troesøvelser i den anden Verden hos Jesus. Philipp. 3, 20 f.

Hvad jeg her skriver, det beder jeg Gud, det beder jeg hans Aand, at han vil skienke og frembringe i Dem, og giøre Deres Siel fuld af Troe, af Tillid, af salig

Forhaabning, og saaledes vel beredet til Deres Tilkommelse — og vel bekiendt med de Christnes seiersfulde Haab, hvormed end Døden selv kan og skal overvindes.

Det andet De skrive mig, skal efter Begiering besørges. Har De kanskee udforsket, at saadant et Stykke Bijou vilde fornøie hende? Jeg har Intet derimod; ellers havde jeg villet foreslaae en liden Samling af Bøger for Smagen og for Hiertet, f. Ex. hvis hun læser tydsk, Gellerts og andre Digteres Værker af de smaae Lomme-Editioner. Dog det vilde tage Tiid, hvis de ikke var at have i Bogladerne.

Med den Bonde som kiørte Hr. Wøldike ind, sendte jeg Medicamenter og de forlangte to Exemplarer af min Bog; de ere dog komne Dem til Hænde? Har De brugt Medicamenterne? Gud velsigne Dem, og lade Dem i alle Maader kiende at han er Deres Aands og Legems Læge.

Næst min Kones Hilsen, har jeg denne Gang kun at forsikre Dem min Agt og Hierte, og er

Deres hengivne og ømme Ven

J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 5 December 1774.

Man feiler neppe, naar man antager, at det er Jomfru Jacobsen, der skal have den Nytaarspresent, som omtales i dette og det næste Brev. Tillige seer man med Fornøielse, at Ewald ved denne Tid har havt Raad til

endog at vise lidt Splendiditet. Denne Velstand hidrører uden Tvivl fra Theaterdirectionens Honorar (og maaskee en Gave fra de høie Formælede) for „Cereris og Thetidis Strid", hvilket ifølge Sammenligning af Ewalds Indtægter og Udgifter, hvortil de Schønheyderske Breve sætte os istand, maa formodes at have beløbet sig ialt til 100 Rdlr. At Ewald først i December Maaned, som nedenfor sees, er bleven færdig med Gjennemarbeidelsen af Balders Død, maa tilskrives hans Sygdom og Afbrydelsen ved den omtalte Formælingsprolog.

7.

Min kiere og elskede Ven!

De have ganske meddeelt mig den glade og triumpherende Lune i hvilken Deres Brev var skrevet. Jeg ønsker Dem af Hiertet til Lykke med det overstaaende Corrections Arbeide paa Deres Stykke som jeg veed at man gaaer ugierne til; Geniet ville hellere skabe noget Nyt end bryde sig med at rette paa det Gamle. Af ganske Hierte holder jeg Dem ogsaa tilgode, at en Forfængelighed af hvad Art den er, — at Digter Laurbær ere i nogen Værd hos Dem, uagtet Deres svage Sundhed byder Dem at tænke at De ere nær ved ultimam lineam rerum*) — og hvem er det ikke? Hvad ere dog alle vore endog uskyldigste Glæder, dem den algode Fader for sine her i Livet umyndige Børn, har tilstedet os andet end Forfængeligheder?

*) Det Jordiskes Maal.

Endskiøndt de ikke fornøie os sollbere og længer end paa Dieblik, saa siger dog den ærværdige, erfarne, hellige, i Verdens Onde hærdede og i Menneskekierlighed og Lem= fældighed utrættelige, den snilde og vittige, af Guds Søn befuldmægtigede Vise — Paulus: „Al Guds Gave er god, naar den nydes med Taksigelse". Nyd De min kiere Ven! og glæde De sig over denne Deres Sæbe=Blære! Der ere Regnbuens og Himmelens Farver i den*). De vide at jeg ærer alle Musernes Gaver, fordi de ikke ere Musernes Gaver, men den menneskelige Siels Levninger af sit Fæder= land Aandernes Verden, og Pant fra Aandernes Fader, at han endnu vil skienke den et værdigere Liv end dette Fængsel af Skyggespil, Trældom, Elændighed og Foraadnelse. Jeg læser paa nogen Tiid Wielands (den faldne Seraph, som Lessing kalder ham) Sympathien; jeg sørger, ængster mig over ham; men dog baade beder og haaber for ham, at ogsaa hans Siel maae finde derhen igien hvorfra den for= vildede sig, da den blev ved sin Indbildningskraft alt for meget Skaber af Forfængeligheder. — Ikke ligner jeg Dem ved Wieland; Deres Historie er hans omvendt. Det er en: hæddigere Sielevandring, at forvilde sig først i Sand= selighedens Labyrinth, og med Ungdommens Omskiftelse at kaste sig i Sandhedens og Religionens Arme, end at synge

---

*) Jeg er begierlig efter at læse Deres Stykke, og forlader mig til at hvad De herefter skrive for Theatret, kunde og= saa Præster være Tilskuere ved. Dog er jeg ikke med hos Deres Balder. Schønheyders Anm.

i Ungdommen af Enthusiasmus i Religionens Tieneste, og som Mand at blive saa viis at søge Viisdom i en raffineret Epikureismus.

Den gode og guddommelige Aand, som har dicteret Dem det ypperlige og frimodige Stykke af Deres Brev, opholde min Vens Siel i den salige Forfatning, at finde Deres Viisdom og Retfærdighed og Helliggiørelse og evige Forløsnings Haab hos ham som af Gud er giort os til alt dette. 1 Kor. 1, 30. Og dertil give han Dem de gladeste Høitids Følelser, Beslutninger og Øvelser ved den allertilbedelsesværdigste og priisværdigste Menneskevens Fødsels Ihukommelse. Hvad meene De om en Jule=Ode efter Jesaias 42, 1-7?

De maae nu see, hvad Dem synes om mit Kjøbmandsskab hos Galanterie=Kræmmeren. Min Kone og andre som forstaae det, forsikre, at det til den Brug er aldeeles anstændigt og efter Moden; og at et saadant Stykke til høiere Priis vilde være gammeldags Ødselhed. Vil De anvende mere paa en Foræring, saa skal jeg i min Kones Navn giøre Dem det Forslag, at lade kiøbe et lidet Caffee= og Theeservice af sachsisk eller Berliner Porcellan, som vel kunde giøre meer Fornøielse og i sin Tid Nytte. De kunde have saadant et for omtrent 20 Rdlr. Kan De giette hvad det medfølgende Etui koster? — De fortørnes dog vel ikke at det er kiøbt for 7 Rdlr.? De to Flasker Vand koste 3 Mark. At jeg ikke som De begierede sendte det i Forgaars, er Posten Aarsag i, som sagde at han ikke reed ud igien før Mandag.

Min Kones og min Hilsen til Deres Huus=Venner og Dem selv, besynderlig fra Deres

opvigtigst hengivne Ven
J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn, Søndag d. 18 Decbr. 1774.

Deres Breve til Prinzen og til Guldberg har jeg selv overleveret i den sidstes Hænder Dagen efter da jeg fik dem. Jeg veed de ere vel imodtagne, og at Guldberg giør sig, efter sin Maade, ligesaameget tilgode paa at en original dansk mythologisk Opera opføres, som Deres Carstens.*)

Af et Indfald sender jeg Dem min Præken for idag. Er den smaae Stiil Dem ikke vanskelig at læse, saa tænker jeg, De finde vel rede i hvad der i Conceptet er udeladt og ved Elocutionen selv bliver indført. Ved Leilighed sende De mig den tilbage.

I den Betænkning at De maatte bruge noget til Nytaar at give Tienestefolkene, lægger jeg 2 Rdlr. ind. De sidste 4 Rdlr. ere vel komne tilhænde. Behøve De mere, forstaaer det sig, at De have at byde Deres Financier.

Man maa ved Læsningen af det næste Brev tænke sig, at Schønheyder har mindet Ewald om at tilbagesende

*) Balders Død blev første Gang opført d. 7de Februar 1778. Ewalds Levnet ved Molbech, pag. 165.

sig den ovenfor omtalte Prædiken paa Søndagen før Juul, eller maaskee en ham senere tilsendt Prædiken paa en af Festdagene; og at han med Hensyn til Manglerne ved Haandskriftet har tilføiet, at han vel ikke har kunnet læse den med megen Opbyggelse. Ewald, der misforstod dette, som om deri laa et Udfald imod hans moralske eller religiøse Tilstand, har i sit Svar yttret sin Krænkelse derover.

8.

Min kiere Ven!

Efter mit Hiertes Tilsigende skulde De strax have havt Svar paa Deres Brev. Ingenlunde maae jeg lade Dem blive i den Meening over mit Brev, at der var Vrede eller i det mindste af hvad Latinerne kalde Simultas, end sige det Ord De bruge — hade Dem. Hvor kunde De dog falde paa saadant noget? Men hvad falde dog ikke Poeterne paa? Istedenfor al Commentarius over de Ord i mit Brev om min Præken (thi jeg kan ikke erindre dem) forestil Dem allene, hvorban en beskeeden Mand maatte udtrykke sig, naar han sender sin Ven den Ubetydelighed af en saa slethen conciperet Præken, ikke udførlig, ikke tydelig skreven, naar han er uvis om den kan blive læst med nogen Fornøielse og Opbyggelse. Maatte ikke min Undseelighed (den er visselig min naturlige Charakter) allene, ganske allene være Grunden hvorfor jeg med faa Ord med en vis Nonchalance erindrede Dem at sende mig den igien. Af denne Undseelighed holdt jeg endog det Tilbud tilbage, som jeg af ganske Hierte vilde have giort

Dem, at indlegge hver Uge disse Blade i min Convolut til Dem. Læs De dog endnu eengang mit Brev med denne Forklaring, og saa forlanger jeg slet ingen anden Satisfaction.

Jeg fornøier mig oprigtig over den Tilfredsstillelse De have fundet over den Ret og Magt De have følet at kunde disponere over deres egne Penge. Ganske vist skal alt hvad jeg har af Deres, være saa fuldkommen Deres, som om De havde det i Deres Chatouille; allene den Nytte skal De have af Correspondenzen med Deres Finanzminister, som enhver anden Souverain har af sit Kammer, at der er Tiid og Leilighed at giøre Forestilling om Udgifternes Proportion og Indretning. Og jeg er sandelig ikke saa stolt at ville have meer at sige hos Dem, end hvad De godvillig ville tilstaae mig; og De skal altid finde, at jeg ikke anderledes end med Varsomhed bruger Deres Tillid til mig.

At jeg ikke strax i Forgaars har skrevet Dem til, er mine Forretningers Skyld. Man forestiller sig mangen Gang et Brev af mere Vanskelighed, end det er, naar man kun har begyndt derpaa. Der kan og skal aldrig være andet imellem os end sand og oprigtig Venskab og Kierlighed, med hvilken jeg ønsker Dem al Sinds Roelighed, Bestandighed i at opofre Dem Gud, og Guds Kierligheds Indflydelse paa Deres Siel, og er saaledes

fuldkommen Deres Ven og Tiener

J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 15 Januar 1775.

Min Kones Hilsen indsluttet. — Jeg ønsker og haaber, at Deres Legemes Helbred er taalelig.

En hidtil ubekjendt Omstændighed i Ewalds Liv er den, at han under sit Ophold i Rungsted engang forgjæves søgte om at erholde en Professortitel. Ved Formælingshøitiden den 21de Octbr. 1774, til hvis Forskjønnelse han selv havde bidraget, synes han igjennem Carstens og Schønheyder at have sat sit Andragende i Gang, og, da man formodentlig er bleven ham Svar skyldig, at have mindet sine Velyndere paany om Sagen, da Kongens Fødselsdag d. 29de Januar 1775, hvortil han ogsaa havde leveret en Festprolog (Landsbyhøitiden, et Forspil, i samtl. Skr. 1 D. pag. 388), gav en ny Anledning til hans Ønskes Opfyldelse. Man seer af det nedenstaaende Brev, at han forregnede sig, idet han stolede paa Arveprindsens Gemalinde, Prindsesse Sophia Frederikke, og paa Guldberg. Den Første, som endnu var fremmed i Landet, kunde ikke let have særdeles Interesse for Ewald, og den Sidste synes mere at have taget de Svagheder, man bebreidede Ewald, end hans Poesies Fortræffelighed, i Betragtning. Maaskee fulgte man ogsaa her en Vane, som ikke er sjelden iblandt Rige og Mægtige, at ansee det, man rækker Kunstneren til hans Underholdning, som et Afdrag paa den Ære, der tilkommer ham.

9.

Min kiere Ven!

Indtil i Gaar har jeg været uvis og deels uroelig at jeg en heel Uge og derover ingen Brev havde fra Dem; ikke saameget fordi jeg vel nok kunde finde det rimeligt, at der var Sysler, der paa nogen Tiid kunde optage Deres Tiid og Lyst til at skrive; men fordi jeg aldeeles ikke kan taale, at jeg skulde blive Dem ligegyldig eller tabe noget i Deres gode Troe til mig. Dog frikiendte al min Randsagelse og Eftertanke over mit sidste Brev mig saaleedes, at jeg kunde være temmelig roelig for Deres fredelige Sindelav imod mig. Nu fortænker jeg hverken Dem eller mig, da jeg veed at Deres Sind har havt at giøre med en af de utaknemmelige Speculationer, som indtil Tiid og Leilighed jevner selv Sagen, giør de arme Jord=Væsener Mængde af Uroe, Fortrædelighed, Plager over Haab og Mistrøstelse. De ere dog ikke vred paa mig at jeg i de afvigte Uger ved den Termin af Hoffets Høitideligheder, har aldeeles glemt det, vi i Sommer talede med hinanden om en vis Charakter for Dem. Hvad havde det dog hiulpen hvis jeg havde tænkt derpaa? For to Maaneder siden har jeg bragt den Sag i Betragtning saa langt kun som jeg kunde naae. I denne Aften søgte jeg Conf. R. Carstens, da jeg ved en Hændelse var kommen paa Spoer om Deres Humor eller Sindsbeskæftigelse; og der læste jeg Deres Correspondenz. Det første jeg maatte sige derover*), var

---

*) Jeg maae sige det endnu tydeligere, at badde C. R. C. og jeg fandt saa mange smukke, vel indklædte og vittige

dette, at hvis Prindsessen forstoed Dansk, og jeg var hendes Kammerpige, saa skulde hun læse disse tre Breve (det som idag er kommen medregnet) for hendes Mand; og det skulde aldrig feile, at vor Professor blev færdig. — Jeg skiemter ikke min kiere Ven! med Deres Anliggende; jeg vil kun sige Dem, at mit Hiertelav til Dem, og mit Ønske at see Dem fornøiet, er saa aldeeles for denne Ting, eller Tegn paa en Ting, at jeg var tilfreds at øve Troldom for den (det forstaaer sig, man øver ikke Troldom uden der hvor man efter Befindende kan komme velbeholden tilbage). — Men nu min kiere Ven! giør jeg mig ligesaa ivrig, ja ivrigere — thi det er en bedre og visere — Pligt deraf at hielpe Dem paa roelige, virkelig ærekiere eller høimodige Tanker, og at faae Deres Siel stemmet i en anden Tone end den Deres tre sidste Breve jeg har læst i Aften var skrevne i. Jeg troer at Deres egen Fornuft nu enten kommer mig tilfor*), eller hielper mig med det jeg har at skrive Dem; med Tiden stilles ogsaa det oprørte Sind, naar man endelig seer at man intet udretter. Hvad man ikke kan faae, maae man vel undvære; altsaa min Ven! kan De da ikke virkelig undvære denne Charakter eller dette Prædicat? Hvad vil da fattes Dem naar De herefter endnu eet Aars Tiid skal være foruden det? Man har slettere Tanker om Dem?

Steder i Deres Breve, som jeg vissselig troer maatte indtage den som ellers ingen Interesse havde for Dem, og vinde den for Deres Sag. Sch. Anm.

*) Germanisme for: forekommer mig.

Hvor eller naar har De hørt at man har fattet ærefulde Tanker og fældet Domme til hans Roes om een, fordi han er distingvert med et nyt Ærestegn? De faa slette Mennesker, som af Ondskab og umennesklelig Mangel af Medynk over Deres legemlige Skrøbelighed endnu bagtale Dem, disse vilde først paa nye forsøge at krænke Deres Ære og Credit, naar De fik noget Nyt at blive misundt for. De Retskafne vilde aldrig see Dem een Grad høiere end før. — Det vil jeg ikke negte, at det klinger meget bedre Professor Ew. end et slet hen Herre. Men min kiere Ven! mon ikke en skalkagtig Bonde-Pige skulde hitte paa ét Indfald over den Professor som nu derude hos dem opvoxede og traad frem, som ærgrede Dem hundrede Gange meer end det var værd. Det er og det bliver i Evighed saa, at et Tegn uden Virkelighed, et Navn af Værdighed uden virkelige Embeds Forretninger og Indkomster, er ikke Værdighed; en Mand som faaer saadant et Tilnavn, er og pleier gierne at være en værdig Mand, men han er det sandelig aldrig formedelst denne Titel. De kiende vist nok og De maae føle den Kraft, det bidende Salt i den Mands Sprog (gid han til alle andre Tider ligesaa troelig som paa Tale-Stoelen havde sagt: **Malo esse quam videri***) — eller: **Malo inquirant homines cur nulla huic status, quam in-**

---

*) Jeg vil heller være end synes at være.

terrogent cur sit posita?*). Det merker jeg vel at det vil foraarsage Dem en vis fortrædelig Undseelighed, hvis De i en meget tilgivelig Ubesindighed eller Fortroelighed med Deres daglige Omgangsvenner derude, have blottet sig med Deres Haab og med den Kildren over saadan en Tidende fra Kiøbenhavn. Men det er giort med een eneste ret frimodig Declaration at De nu komme til Dem selv igien fra denne Daarlighed hvor De have havt sig selv til beste. De hitte nok selv derpaa at skiemte over at (ikke De) men andre, ja endog Deres Venner og Velyndere selv have løbet med Liimstangen paa Deres Regning.

Men have De da ikke kundet fortiene dette Æres Tegn? Troer da Guldberg, at De ere en slet Poet, eller en slet Mand, fordi han ikke vilde giøre hvad C. R. Carstens, hvad andre, — og jeg selv har bedet ham om? Nei, min gode Ven! det følger ingenlunde. Han kan i det han svarede, have havt den Forestilling om en blot Titels Intet levende i Tanker; han kan have følt det levende, hvad langt mere Vigtigt De behøvede. Han kan sætte en vis egen Priis paa en Charakter hvis Embede han selv har beklædt, og derfor kan han være paa en vis Maade holden paa den. Han kan endelig, hvilket kunde være Dem det ubehageligste, have troet at min Vens, i det Gode og den Christne og borgerlige Dyd ret fatte og

*) Jeg vil heller, at Folk skulle sige: hvorfor har man ikke reist denne Mand et Æreminde? end at de skulle spørge, af hvad Aarsag man har sat ham et.

befæstede indvortes moralske Charakter, burde endnu nogen længer Tiid være vitterlig giort og øved, inden man gav den saadant et Seil eller Æres=Stempel. Og i alt dette maae De ikke finde nogen Mortification; De maae frivillig samtykke om det skal saa være, at give Deres Befordrere denne Satisfaction. Man maae jo dog allertiest bie, inden man naaer et Maal man har sat sig for at jage efter. See engang efter i berømmelige Mænds Levneder, hvor mange Gange deres Anslag paa et Embede, en Værdighed har slaaet dem feil, hvorlænge de har giort sig Tanker derom, inden det er kommen. Det vigtigste jeg ønsker at legge Dem paa Hiertet er, at De, hvis De for Deres Samvittighed vil forsvare den Charakter af en gudfrygtig Mand og en Christen, at De i alt hvad De regne hen til Deres Lykke i Verden maae see paa Gud, hans Forsyn, og begiere kun de Glæder som han lader føie sig for Dem. Ak min Ven! hvad bliver der, ved Siden af Guds Velbehag, hans Omdømme om os, ved Siden af vor ydmyge og trøstefulde Tilegnelse af hans Naade og Barmhiertighed, — ved Siden af den Adel at hans Aand, hans Kierlighed driver os; hvad bliver i Sammenligning med den Lyksalighed som Gud forstaaer og har foresat sig at beskikke os; hvad bliver, ved denne Betragtning for den Christen som giør en sand Brug af alt dette, den Elændighed af en Titel — ? Der er undløbet min Ven den Tanke, at om han skulde døe snart, han dog vilde gierne døe som Noget; vist nok har De ikke meent dette efter Ordene. Men den Sammenligning med andre

som De giøre, Deres Emfindtlighed over at Deres Broder skal kaldes — Deres Veld — — *) o! min kiere Ven! der ere De syg — det er bar Sygdom. Al Misundelse maae en sund Siel have Afskye for, men Misundelse over en Titulatur — o der maae man blive som et Liig af Harme over sig selv. Hvor meget — meget trænge vi dog til guddommelig Bistand, for at læges fra de mangfoldige lønlige hist og her giemte Fordærvelser i vort Hierte. Jeg troer jeg har fortalt Dem, hvad jeg selv har lidt over den latterlige, barnagtige, vederstyggelige Stolthed, som beskiemmer Forstanden, giør os i os selv misnøiede, og mod andre til intet ringere end Menneskefiender; — jeg for min Deel vil aldrig give min Forfængelighed lemfældigere Navn end Stolthed; jeg vil handle den saa fiendtlig, jeg vil stride med disse Vaaben Religionen, Sandheden, Ruelse og Bønnen imod den.

Conf. R. Carstens hilser Dem paa det kierligste. De kan vist troe at han er Deres uforanderlige Ven. — Jeg kan endnu sige Dem fra ham, hvad han sidst har skreven Dem som De endnu eengang maae see efter i

---

*) Ewalds yngre Broder (den ældre havde fundet sin Død i Vestindien) var Husarofficeer (Münter, Dansk Museum, 1782, p. 700). Senere, i et Brev af d. 1ste September 1778 (Nord. Tidsskr. IV. 2. p. 240) siger Ewald: „Jeg har hørt, at min Hr. Broder nu gjør Opvartning paa Fredensborg som Jagtjunker. Er det saa — da kysser jeg hans Sporer.“

hans Brev; det er sand Trøst og Opmuntring i Haab om Deres timelige Lykke — og i alt øvrigt er det som ikke skeer denne Gang, en anden Gang saa gunstigt at tilbyde sig selv. — Hold mig det tilgode, hvis denne langvarige Diskurs har kiedet Dem. De skal ikke læse det paa een Gang eller paa een Dag. Kiend i hvad jeg har skrevet, det beder jeg — det Hierte af sand Agt og Kierlighed til Dem med hvilket jeg er

Deres
oprigtige Ven
J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 6 Febr. 1775.

P. S.

Dersom Herr Jacobsen vil have Deres accorderede Pension for det Fierdingaar fra November til Febr. betalt, saa hav den Godhed at sende mig hans Regning qvitteret, da næste Dagen Pengene skal følge.

Sandsynligviis har Ewald stukket dette Brev i Lommen (hvoraf det bærer Spor) med stor Misfornøielse. Af Alt, hvad han her fandt opstillet til sin Belæring og Beroligelse, var der ikke eet eneste Punct, som han jo sikkerligen indrømmede, som han jo allerede før vidste og med større Fylde selv kunde have sagt en Anden; og dog var hans Ønske under Forudsætning af alt Dette kommet frem og havde faaet Magt; hvor kunde det nu, fordi det var bleven uopfyldt, forekomme ham mindre vigtigt eller billigt? Men i hans Inderste maa det have harmet ham

at læse om hiin moralske Delicatesse, der afholdt Guldberg fra at understøtte hans Ansøgning. Var man da altid saa streng? maatte han spørge; — og hvis ikke, vare saa disse dydige Betænkeligheder andet end en Maske, hvorunder Kulde og Ligegyldighed for hans Poesie skjultes? Under disse Omstændigheder maa han vel have tabt Lysten til nogensinde meer at røre ved den Sag.

For at forstaae det følgende Brev maa man vide, at Ewald, maaskee strax efterat have fuldendt Omarbeidelsen af Balders Død, havde begyndt paa en Selvbiographie under Titel „Joh. Ewalds Levnet og Meninger", der oprindeligt kun var bestemt til at læses af tre Personer, nemlig Dr. Schønheyder og hans Kone samt Conferentsraad Carstens, og hefteviis blev indsendt fra Forfatteren. Manuscriptet, der kun gaaer til Ewalds Ankomst til Magdeborg paa hans Krigstog, bestaaer af 5 Foliohefter og findes iblandt de Ewaldske Haandskrifter, som af Conferentsraad Holten ere skjænkede til det store kongelige Bibliothek (s. Ewalds Levnet ved Molbech, Fortalen p. X og pag. 183—84). En betydelig Deel deraf er aftrykt i Dansk Tilskuer 1804 og 1805, og Minerva 1808; af det Øvrige har Justitsraad Molbech anført Adskilligt i „Ewalds Levnet". Det Hefte, der omtales i nedenstaaaende Brev, indeholdt under Titel af „Høien" den begeistrede Beskrivelse af Digterens Stemning, da han under de behageligste Drømme hvilede paa en Høi ved Elben og i en Flaske Viin drak sin Elskedes og alle sine Kjæres Skaal. Umiddelbart efter dette Stykke maa i samme Hefte uden al

Tvivl følge det af Molbech p. 117 ff. omtalte Capitel med Overskrift „Viinflasken“, hvori Ew. aflægger Bekjendelsen om sin „Skjødelyst“; heraf laane vi følgende Sted fra Molbech p. 118: „Jeg vil troe, at den første Kil„dren, som min Sjæl har følt ved de nye, besynderlige, „store og ædle Billeder, som, udklækkede af Vinens Hede, „sværmede omkring den — at den ulmende, varme, smel„tende Udvidelse, som mit Hjerte fornam ved den frem„mede Ild, har forført mig til at gjøre nye Forsøg; og „at disse, da de lykkedes ligesaa vel, efterhaanden have „gjort mig det trygt, sædvanligt og nødvendigt at foretage „flere; uden at tilsidst enten Stregen, eller den Afgrund, „som laae bag ved Stregen, kunde skrække mig derfra.“

10.

Det forstaaer sig min kiere Ven! at allene mange og daglige Adspredelser og Sysler kunne forhale mine Svar paa Deres Breve, og især paa saadant et som det sidste. Og bør ikke min Kone for den Andeel hun har i alt hvad De skriver og tænker til mig, ogsaa bære en anseelig Deel af Regnskabet naar jeg forsømmer noget?

Jeg har ikke talt med C. R. Carstens siden han har læst Deres sidste Hæfte. (Den ædle Mand syntes at skulde endnu andengang have Døden ind i sit Contubernium. Hans Fætter Canzellieraad Carstens, hos hvilken han nu er til Huse og i Kost, har været dødelig syg). Vil De imidlertid have de øvrige to Trediedeeles af Deres Publicum De skrive for, Deres Meening, saa er den

denne: For al den Sandheds og mangfoldige Realitæts Skyld i den hele Diskurs og for alle denne Høies Yndigheders Skyld, hvo vilde ikke staae paa den Uskyldiges Side, som der paa denne Høi beder om Tilladelse og et mildt Oie, naar han priser Viinens Skaber, og udvider sit Hierte til alle der faae et gladt Hierte og glare Menneske-øine ved et **poculum hilaritatis**, eller burde kunne faae det — ? Men først dog dette Vilkaar: den gyldne hellige Streeg; ikke derover! og aldrig andre Bevægelser og Virkninger af Glasset (en Flaske behøver det ikke at være) end disse ved Høien. Dernæst angaaende Fortællingens Rimelighed: Hvorfor kommer der i det mindste ikke en Mundfuld Brød med ved denne Collation? hvor kunde den undværes efter tre Dages Fasten?

Det er Løverdag for Confirmations Søndagen og jeg er den hele Formiddag forsinket — saa jeg nu maae slutte. Med min Kones Hilsen skal jeg fra hende erindre Dem om Deres Løfte at opdrage for hendes Kiøkken to unge Sviin, som til sædvanlig Tiid maatte kunde dimitteres her til Staden. Og nu om Forladelse at jeg ikke har før begyndt, og ikke længer kan blive ved at snakke for Dem.

Jeg er af ganske Hierte
Deres forbundne
J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 20 Febr. 1775.

Var det saa vel for mig, at jeg med Roelighed og Sindsfrihed kunde opofre een heel Dag til at fornøie mig og min Ven, saa skulde De vist have baade mig og min

Kone og min Dreng til Besøgelse. Endnu i den anden Uge har jeg Confirmanterne paa de to Dage jeg ellers var fri — saa bliver Dagen saa kort.

11.

Kiøbenhavn d. 5 Marz 1775.

Det kunde jeg vel formode, min kiere Ven! at De paa nogen Tiid vilde giøre sig vreed paa mig og enten ikke svare eller skrive et velkrydet — kanskee Feidebrev paa mit sidste Brev, hvormed jeg sendte de begierede 10 Rdl. At jeg uden at opbie Deres Svar skriver, er ikke saavel for at formilde noget som jeg befrygtede af Deres Fortørnelse mod mig. Jeg vil aldeeles ikke vide eller lade det gielde at jeg havde fornærmet Dem, og at De kunde være i Tvist — jeg vil ikke sige i Schisma med mig. Men tillige fortryder jeg det ikke, at jeg eengang ret har brudt ud med mine Bekymringer over Dem, og over min Omgangsmaade med Dem. Mig selv giør jeg Bebreidelser at jeg ikke alvorligere driver paa Dem, at blive eengang det saa langvarige Guds Forsyns Ledsagelser og Mindelser burde have bragt Dem til, ganske ordentlig sindig og Mester over Deres gamle Tilbøieligheder eller Smags-Drifter, at De ikke eengang, som en paa Legemet nok formodentlig ulægelig Valetudinær, blive et ærværdigt Exempel paa Resignation og paa Viisdom og høiere Forstandskræfter, som vise sig ikke allene i Deres Arbeide naar De skrive, men i Deres stedse sig selv lige Sæder, Omgang og Brug af

Livets Fornøielser. Dette burde jeg have fordret af Dem, som Deres Fortroelige foreskrevet Dem, — jeg har giort det, men jeg har tillige skaanet Dem, undseet mig for Dem, frygtet for at falde ud af Deres Tilliid til mig. Dette altsammen giør jeg visselig endnu; men jeg vil tillige handle frimodigere med Dem. Paa Deres Vegne min Ven! (Gud veed jeg tænker saa om Dem og for Dem) ængster jeg mig at De giøre sig selv og mig poetiske Illusioner med Deres Forbedrelse. De mærke vel, at jeg hermed ikke egentlig anklager Deres Oprigtighed og Sandruehed mod mig; der kan være og er nok Feil i Deres Omhyggelighed og Stadighed i at virkelig bruge for Dem selv (i Deres daglige fortroelige Omgang med Dem selv og med Gud) Religions Øvelser: Bønnen, Betragtninger af gudelige Lærdomme, Selvprøvelse, Selvtugtelse; der kan være Forsømmelse, Lunkenhed i at bruge disse Sielens Lægemidler daglig. — Jeg skriver alt dette saa frimodig, saa med løbende Pen, saa eenfoldig, thi min Kiere! det er mine egne Erfaringer, hvormeget en Christen har at stride, at ængste sig, at ydmyge sig, at raabe til Gud af sin Trang og Afmagt og af Ruelse naar den onde Natur af og til kaster sine Bølger med Skum op. Og derfor frygt Dem og forfærdes, dersom De i nogen Maade har nogen Uvillie og Sindsophævelse imod mig, fordi jeg handler med Dem, som med mig selv i Deres Person.

At De endnu ikke have villet føie sig til Orden i Deres Udgifter, at De hidtil have bestormet Deres Casse hos mig, saa der efter den Maade ingen Rimelighed kan

være til et ordentligt Udkomme for Dem, det vil jeg af Hiertet tilgive og forglemme. Jeg har kun seet Nødvendigheden at sætte Deres Udkomme og Deres Fond i meer Sikkerhed, thi hvorfra skal vi siden tage hver Fierdingaars Betalning for Deres Ophold og Pleie — ? For det første har jeg nu igien faaet et Subsidium til Deres Casse, nemlig 50 Rdlr. for Deres sidste Prologue*) fra Directionen — saa at Deres hele Capital hos mig er 64 Rdlr. 2 Mk. Denne Summe bliver staaende til de tvende første Qvartaler for Herr Jacobsen, urørt for alle Anfegtninger. Til virkelige Nødvendigheder tilbyder jeg mig at giøre Forskud, og ønsker til dem at være Deres eeneste Gieldner; i synderlig Sygdoms Tilfælde kunde De allerbest lade Deres gode og kierlige Vært sørge for de Nødvendigheder, som han allerbest og i rette Maade, for billigst Priis veed at skaffe.

Conferenzr. Carstens lader Dem ret kierlig hilse og lover at skrive til Dem saasnart det sidste Ark af Deres Balder kommer fra Pressen. Han tænker paa at skaffe Dem baade Arbeide og Udkomme, med saa troelig en Ihukommelse som nok faa eller ingen Mecenater giøre sig Sorger for deres Genier. Jeg er af ganske Hierte

Deres

oprigtige Ven og om De vil Sandsiger

J. Chr. Schønheyder.

---

*) Maa være den før omtalte til Kongens Fødselsdag.

12.

Min kjere gode Ven!

Have De været fornøiet med min sidste Besøgelse, og have De nydt noget Godt deraf, saa er jeg saameget tilfreds med den, som over en gienfunden Ven! og det forekommer mig som om jeg frem for nogen Tiid havde en Slags besynderlig Tillid til saadan vor gode Forstaaelses Bestandighed. Min Kone er saa bøielig at være Deres Forsvarerinde og tage Deres' Parti, saalænge det har Muelighed, at jeg ikke tør, ikke har Hierte at lade Dem vide, naar hun slaaer sig fra Dem. Denne Gang var hun gierne færdig at skrive Dem en eller anden Sentenz herneden under som De have den Galanterie at ønske sig; men i Aften er hun eller hendes Hoved ikke længer saa ved Kræfter.

Jeg selv har endnu inden jeg legger mig et stort Stykke at skrive, og maa tage min Tiid saa knap, at jeg allene vil sige Dem megen Tak*) foruden for Deres Løfte om Deres Levnet, og den lunede dog haaberige Fortale til samme.

Hvordan vil Klopstocks Bog smage Dem? og hvad dømme De om mine Prækeners Udtog? det sidste maae De uden Tilbagehold sige mig. Deres

oprigtigst forbundne Ven

J. Chr. Schønheyder.

Kbhavn d. 14 Julii 1775.

---

*) Formodentlig for Modtagelsen i Rungsted. — Lunede, tydsk: die launige Vorrede.

Jeg glemte dog den sidste Deel af Messias som De ere saa god at lade Hr. Wølbike tage ind med sig.

I det næste Brev have vi den Fornøielse at læse en smuk Skrivelse fra Dr. Schønheyders Ægtefælle, Charlotte Reinholdine, fød von Jessen.

13.

Hvorledes kan De formode at jeg ikke skulde være Deres Veninde? alle de min Mand elsker, kan ikke andet end være mig kiere; og De ere desuden i en alt for stor Credit hos mig, end at den liden Bekymring De for noget siden foraarsagede os, ikke for lang Tid siden skulde være forglemt; og naar jeg nu tænker paa Herr Ewald, saa tænker jeg paa ham som paa min Mands og min Ven, der ikke allene vil tiene de Danske som et Mynster i Poesien, men ogsaa vise dem at en Poet kan tillige være en sand og dydig Christen. De vil kanskee finde mig lit for alvorlig, men jeg ønskede at kunde overbevise Dem, hvormeget Deres sande Vel ligger mig paa Hiertet.

Jeg læser Deres Levnetsløb med megen Fornøyelse, De skriver den paa saa behagelig en Maade at man alletider længes efter mere. Vær altid forsikkret at jeg tager Deel i alle Deres Prøvelser, Idelser, Kaar, og alt hvad der kan giøre Dem lykkelig som

Deres
oprigtige Ven
C. R. Schønheyder.

Ydmygst subordineret Post scriptum.

Over Deres Levnet og Meninger, tænker jeg, bør Deres Venner og selv en følgende Slægt af Læsere være fornøiet, takke Dem for en moersom og læreriig Levnetsbeskrivelse, som kunde være ret ex professo en Satire til mangeslags Daarligheders Tugtelse, takke endnu mere det vise og milde Forsyn hvis Gierning det var at bringe denne Yorikske Histories Helt omsider i en sikker Havn. Min Kone giør den Anmerkning som hun i hendes eget Brev ikke ret vidste at bringe i Stiil, at somme Tider i Deres Fortælling skulde komme, som en Fieldings Interlocuteur, Deres Skriftefader, Geistlige — eller hvad De vil giøre af ham, var det endog Deres Amme de fortælle for — imellem, som giorde een eller anden sparsom Anmerkning, saa eenfoldig plat, syndig eller vittig som De kunde unde denne Deres Some body eller Interlocutor, at giøre, over den guddommelige Naade, Forelse, over det egentlige determineerte i vor Religion som kunde anvendes paa Deres Hændelser, Forfatninger, Situation og Handlinger.

Næst Oversendelsen af den qvitterede Regnings 37 Rdlr. 3 Mk. 8 Sk.*) in Natura og Undskyldning at jeg

*) Uden Tvivl skulde Ewalds Vært Jacobsen have disse Penge, og deraf 36 Rdlr. for Qvartalet Mai — Juli; man seer idetmindste af Schønheyders Brev dat. d. 31 Decbr. 1777, at Madam Schouw, hos hvem Ewald sidst boede, fik 36 Rdlr. for en lignende Tid.

ikke før har kundet komme til at svare — intet mere end — et saa stærkt Tordenvæir giver intet let Hoved til Brevskrivning — at jeg er

Deres oprigtige troe Ven
J. Chr. Schønheyder.

Datum som Qvindeskriverskabet more eruditor: har forglemt d. 7 Aug. 1775. De maae ikke forstaae dette som af Skindsyge over min Kones Correspondenz — Nei det er ikke min Skyld at hun ikke har skrevet længer.

Man vil i de to foregaaende Breve have bemærket Adskilligt, som tyder paa, at Ewald ingenlunde havde vant sig til den Resignation, den mønsterværdige Afholdenhed, som forlangtes af ham. Medens nu hans Venner mistvivlede om nogensinde at see ham selvstændig i moralsk, physisk eller borgerlig Henseende (endskjøndt Verden, sandt at sige, naar han havde været selvstændig nok i de to sidste Henseender, vist mindre havde fordret Philosophie af ham i den første), voxede hans Livslyst i den skjønne Natur ved Rungsted, som han i Sommeren 1775 saa herligt besang, og hans Hjerte oplod sig i dens Skjød paany for en Følelse, der ganske hørte med til hans Tilværelse: Ewald forelskede sig. I hvem? en Bondeskjønhed? som Oehlenschläger (i Ewalds Levnet, Athene 1813 p. 391), eller Jomfruen i Huset? som Molbech (Ew. Levn. p. 180) efter usikkre Rygter angiver — dette Spørgsmaal maae vi

lade staae hen. Ewald fattede den alvorlige Beslutning at ægte sin Elskede. Desværre at vi her, som oftere, fristes til paa eengang at udraabe: hvor naturligt! og: hvor urimeligt! Denne Beslutning satte hans Familie i heftig Bevægelse; en saadan Forbindelse, hed det, vilde beskjæmme den; og dette er nok til at lære os, at hans Elskede har været en fattig Pige. Ewald var ikke at bringe fra sit Forsæt; og da hans omhyggelige Værtinde Madam Jacobsens Død (som var indtruffen d. 1ste Mai samme Aar) dog maatte foraarsage en Forandring af Ewalds Opholdssted (Münter, i D. Mus. 1782 p. 696), forflyttede Ewalds Moder ham i Efteraaret 1775 til et fjernere Sted, Søbækshuset (nu kaldet Sømøllegaard) i Omegnen af Helsingør. Hvorledes formaaede hun det imod Sønnens Villie? kan man spørge. For det første vare Ewalds Penge hos Schønheyder gaaede til Ende, og han havde i længere Tid neppe havt nogen betydelig Indtægt af sine Arbeider, saa han, dengang Forflyttelsen skete, rimeligviis har afhængt af Moderen; for det andet kunde hun true ham med (som det følgende Brev hentyder paa) at faae ham erklæret umyndig, hvis han ikke vilde falde tilføie.

Til Søbækshuset bragte han saamegen Kraft med, at han endnu kunde fastholde sin Kjærlighed og sin Giftermaalsplan. Men der behøvedes ikke et saa dybt ydmygende Brev, som det nedenstaaende fra Schønheyder, for at nedslaae hans Mod. Forladthed, ligegyldig og haard Medfart i Huset, hvor han var, indbrydende Nød og

Sygdom vare snart tilstrækkelige til at kue hans Sjæl og forjage alle venlige Billeder fra den.

14.

Det er sandt, De kan hitte paa mange Daarligheder at give alle dem at bestille som ville tage sig af Dem; De ere ved mange Aars Øvelse vel udlært at have alle Deres Venner til beste, som ikke kan blive i Roe og Fornøielse ved at ære og elske Dem, fordi de altiid maae stride imod Deres Ondskab at ville giøre sig selv ulykkelig; det staaer til Dem at giøre dem deres Bestræbelser suure. Men hidtil have De ikke havt Magt eller Held nok til at rive sig ganske løs fra de Forskandsninger, inden hvilke ikke Mennesker men den usynlige Barmhiertighed har forbudet Dem at løbe uden Mindelser og Advarsler, hvorhen? og til hvilken Ende? er forskrækkeligere end jeg her vil skrive, og give Dem noget at spotte med. Dog hvorfor kunde De ikke ogsaa nok dette, da De tit nok have drevet Spott med de Ting som ere os andre de Allerhelligste? Er det kanskee farligere at spotte paa Brinken af Afgrunden, end at giøre det med Guddommen selv? De skreve mig om Deres kiødelige Giftermaal, at De paa Deres Knæe for Gud — mine iilende Øine læste: „havde bedet Gud om Forstand, om Samvittighed, om Kydskhed, eller om et godt Val, eller i det mindste om Lykke til Deres Foretagende“ — men nei: „foeret at det skulde være uryggeligt.“ Oh!

De kiende ikke den, som De lyve, at De have lagt paa Knæe for.

I mit Brev, som jeg skrev uden i Alvor at kunne troe De vilde være saa stiv i dette Narrerie, har jeg tilstrækkelig sagt Dem, hvorfor dette Anslag ikke kan bestaae med Fornuft, med Dyd, med Haab til Forsynet. Men ligesom denne Elskovshandel er begyndt, saa have De ogsaa hærdet sig i den, paa samme Maade, nemlig at giøre Deres Indbildning skummende af Paafund Drømmerier, og Deres falske Moed dristig og fræk, og Deres Hierte mere bittert og stormende mod alle andre Mennesker uden dem der smigre Deres Narragtighed Deres Stolthed og Deres Begierlighed — at giøre alt dette ved daglig Drukkenskab. Jeg veed at De endnu paa det Sted hvor De sidst er henfløttet, omgaaes med de herligste Anslag, at fuldføre Deres begyndte Affindighed, Deres Moder og Broder til mueligste Krænkelse, og alle Deres Venner til Trods, Gud selv til Trods som vilde bringe Dem ved Enden af Deres Liv, til et ordentligt og med Religion virkelig forligt Forhold. At foreholde Dem Grunde er unyttigt; thi Deres i Taage og Stolthed indsvøbte Forstand er baade for sløv og for forstyrret, og Deres Hierte for uædeligt og hadeligt til, at alle Grunde ikke skulde synes Taabelighed for Dem. Men kun dette eene vil jeg, til Deres Forvirrelse og kanskee Forbauselse, som er en svag Begyndelse til Ædruehed, foreholde Dem: Har De dog ikke mange Gange før i Deres Levnet været paa saadanne Vildveie, i saadanne Grøfter eller Møddinger af

Deres Udskeielser, hvilke De for den Tid holdte for den rette Levemaade, for Deres rette Element, og fra hvilke De dog maatte vende om, og som De hellig med Mund og med Pen maatte bekiende at være Fordærvelser, og prisede Gud, at han havde bragt Dem tilbage — ? Er det nu ikke rimeligt, at De maae være mistænkelig imod det nærværende Deres Anslag, at det vil ligeleedes slaae om, og blive til en Daarlighed hvorved De vil skamme sig? Jo jo De skulde vel være den Mand, som kunde giøre et Ægteskabs Val, hvilket De paa mange Aar skulde holde ved at give Bifald — og denne Pige, som nu i Dem er falden paa en nye Elsker der skal blive en af de sidste i Snesen, hun skulde blive Deres troefaste Ven, deres stedse behagelige Sampvem Deres Raadgiver og Fortroelige.

Nei det bliver sandelig ikke som De skrive den sidste Tome eller sidste Act af Deres eventyrlige Levnet. Jeg kunde nok spaae Dem hvor den skal blive spillet — . Viid — Elændige! at dem De pukke paa,, og dem jeg kunde nævne Dem, har allerede givet Deres Partie op, siden de have erfaret hvad for Beslutninger Deres Moder (som ganske vist indtil denne Time ikke hører op at bevise sig som Deres Moder) har taget, og siden de have faaet Oplysning at Poeten Ewald er en Skrydere, naar han snakker om sine Udveie at ophølde sig med fine Arbeider, og ikke har længer Faveur hos visse Beundere der drage ham frem, beskytte ham mod den store Deel af Publikum, som vrager det Genie der allene opvækker Jalousie, og dog ikke

har af sig selv Kritik og Sæder nok, til at bringe sit Arbeide frem for Lyset; — At jeg griber Dem paa Deres emfindtlige Sted kan være ligemeget; det faldt mig saa i Pennen; Gud veed hvorfra man skal begynde at bringe saadant et Sind til Eftertanke og til Ruelse. — Dog herom nok. Viid, at om De ikke betænke sig, og lade Deres Egensindighed med Tiiden kiølnes, og staae af fra dette Sværmerie; saa vil De til Deres store og offentlige Beskiemmelse, inden De vente det, faae bundne Hænder. Meener De, at De ikke have giort nok, for at overbevise Regieringen, at saadant et Menneske ikke bør have Frihed at giøre sig selv Livet endnu ulykkeligere? Jeg vil ikke true Dem, men skal i Deres Fru Moders Navn endnu eengang bede Dem, at give dette Indfald Afskeed, og høre op at giøre hende fleer Uroeligheder, som hun sikkerlig vil finde Midler at holde sig forskaanet for. — Holde De det for tienligt at indlade sig i Fredshandlinger, saa kan De skrive hende eller mig til derom. Jeg er som De selv vil have mig — men vist aldrig Deres Uven

J. Chr. Schønheyder.

Kiøbenhavn d. 24 December 1775.

I det Hove, at De kanskee ikke dreie dette følgende til Bespottelse, erindrer jeg Dem om Tiiden da jeg skriver dette. Have De endnu nogen Gnist af Religion tilbage at helligholde Gienløserens Fødselsfest med; saa spørge De sig, hvis skyld det er, om De der i Deres Elændighed, fortumlet af Begierligheder, forfængelige Anslag, nederbrægtige Kierligheds Drifter, i denne Deres ynkelige Siels

Forfatning, ingen Leilighed have, ingen Leilighed vil tage sig, til at omgaaes med noget af alt dette der i Christenhedens Helligdomme handles om? hvis skyld det er at De ere saa langt fra Gud, saa fremmed for hans Kierlighed og hans Naades Følelse. Vil De være redelig, saa prøve De sig for ham, paakald hans Barmhiertighed, og De skal endnu frelses. De skal faae aabne Dine, De skal — det er umueligt paa anden Maade; De skal angre Deres ugudelige Væsen; De skal faae Viisdom og Guds Bistand imod de slemme Tanker. De skal finde Barmhiertighed hos Gud, — Venskab hos Mennesker af den gode Slags — og hvad Godt ikke? Gud bringe Dem eengang til saadan sand Velsignelse af hans aabenbarede Mildhed og Menneskekierlighed. Hvor inderlig vil jeg bede Gud for Dem om en velsignet Julefest.

Ingen, som har Ewald kjær, kan læse dette haarde og hensynsløse Brev uden stor Bedrøvelse. At saadanne Ord skulle være sagte til Ewald, og følte af ham i deres hele Bitterhed! At den, der sagde dem, saa ganske kunde oversee, hvorlidet hine Skrøbeligheder, som den Ulykkelige saa haardt maatte bøde for, hos Ewald havde formaaet at tage det sande, indre Menneske i Besiddelse, hvorlidet de kunde formaae det i en saa ædel og ophøiet Natur!

Det er beklageligt, at Schønheyder saaledes har kunnet forløbe sig. Om end alt Andet, hvad han i Brevet har sagt, maaskee er rigtigt, endskjøndt langt fra den

Sagtmodighed, der aldrig burde forlade den Geistlige; saa er det uret, først naar han gjør Ewald til en Spotter, dernæst naar han lader ham høre, at han brugte fremmed Bistand ved sine Værkers Fuldendelse. Det ædle, lærerige og for intet sandt Genie nedværdigende Forhold, der fandt Sted imellem Carstens og Ewald, den Flid hvormed den Første, og den Beskedenhed, hvormed den Sidste havde arbeidet paa at give f. Ex. Balders Død al den Fuldendthed, som Geniet og den modne Critik i Forening kunne give et Kunstværk, burde Schønheyder ikke have taget fra den Side, som Sligt dengang toges af den ligegyldige eller ildesindede Hob. Men heller end at opholde os herved, ville vi følge den Vei, som betegnes os af Forsynet, der ved at lade saadanne Svagheder overraske et saa vel befæstet Gemyt, minder os om at have Øie med vore egne Feil, eller at forbinde dem med større Dyder. Vel er Baandet imellem Ewald og Schønheyder maaskee bleven løsnet for Maaneder og Aar; og efter denne Tid findes, hvad der vel ikke er ganske tilfældigt, kun faa Breve fra Schønheyder; men denne vedblev dog at være en af Digterens Støtter; og da Ewald laa paa sit Dødsleie, sad Dr. Schønheyder kjærlig og trøstende hos ham og tilsagde hans bortdragende Sjæl de Tanker, med hvilke den gik ind i Evigheden.

Naar man sammenligner de Arbeider, Ewald under sit Ophold i Søbækshuset, fra Efteraaret 1775 til Efteraaret 1777, har frembragt, med dem, som han i en ikke meget længere Tid frembragte i Rungsted, vil man faae et kraf=

tigt Beviis for, at Omstændighederne paa det førstnævnte Sted maae have været yderst ugunstige for hans Digtervirksomhed. De Arbeider, som høre til denne Tid, ere kun faa og næsten alle Leilighedsdigte, beregnede paa et kummerligt Erhverv. Alt det Stof til Smerte og Nød, som paa nogen Maade laa i Digterens tidligere Skjebne, dyngede sig her sammen over den Ulykkelige, der følte sig forladt af hele Verden og i sit Indre kun fandt Græmmelse og Haabløshed. „Som en Skygge, sammenknuget og forladt, udtæret og vansmægtende bag det brede Fyrrebord i en Bondekro" saaledes skuede Oehlenschläger*) ham igiennem det Mørke, som længe hvilede over denne Periode af Ewalds Liv. Senere har Tiden bragt nye Minder fra disse Aar for Dagens Lys, og de Smertens Raab, Ewald dengang udstødte, komme nu efter meer end et halvt Aarhundredes Forløb til vort Øre. Af de Ewaldske Papirer, som Justitsraad Molbech har bekjendtgjort i fjerde Bind af Nordisk Tidsskrift, høre de to Breve til Guldberg og Brudstykket af Ewalds Apologie til denne Tid. Det første af Brevene fremstiller Digterens qvalfulde Tilstand med den trængende Nøds Veltalenhed; vi kunne her blot henvise til det; men af Apologien, der, skjøndt Fragment, er et høist rørende

---

*) Ewalds Levnet, i Athene 1813, pag. 393. Vistnok var det intet Krohuus; men temmelig overeensstemmende med Oehlenschlägers Ord har Prof. T. Baden, der som Dreng kom til Ewald i Søbækshuset, beskrevet hans Tilstand i Prøvestenen Nr. 1.

Mindesmærke af en kummerfuld Tilværelse, maae her anføres et Par Steder, som bringe en Art af Sammenhæng imellem det Foregaaende og det Brev af Ewald, vi have at meddele.

„— Saa kom mit Mismod tilbage med alle sine „sorte Skrækkebilleder, og bredte sig ud for hver en smi-„lende Udsigt, og fordobblede mine Ulykkers Vægt, og „nedtrykte min Sjæl, og qvalte hver opstigende Tanke om „Modstræben i mit Bryst. I en lang Sørgeskare kom „først mit Hjertes kjæreste Børn, alle mine spædeste, for-„nuftigste, dydigste, og — snarest afviste, bitterst for-„haanede, længst bortkastede Ønsker. Saa kom fire Liig: „min Helbred, mit Rygte, min Frihed og min Ungdom, „og strax efter dem, den nøgne, nedbøiede, hjelpeløse, „foragtelige Armod; herpaa fulgte Haand i Haand, i en „lang Rad, suurseende ubudne Fremmede: uvenskabelige „og uformodentlige Tilfælde, og saa alle min Konsts, min „Characteers og mine egne Fiender — og iblandt disse til „min Bestyrtelse allerøverst mig selv: mit Hæng til at „være Digter, og mine bedste Arbeider, som havde tilvele-„bragt mig manges Opmærksomhed — og min Egensind, „min Letsindighed, min Fremfusenhed og Stolthed, der „havde gjort denne Opmærksomhed til Galde, Gift og „Død for mig. Smilende, som alle mine øvrige Fiender, „skulde jeg have fulgt min Lykke til Jorden; thi den dræbte „jeg selv med koldt Blod og fortrød det ikke. Men i sit „Fald havde den hævngjerrig trukket min Lyksalighed med „sig, og qvalt den; og derfor gik jeg indsvøbt i mit Flor

„og græd. Endelig kom de, som burde være, og de som „kaldte sig mine Venner; og et Glimt af angstfuld Haab, „et frygtsomt bedende Smiil, brød igjennem mine tunge „Taarer, for at hefte sig paa deres Ansigter — og Him„mel! Foragt, Vrede straalede mig imøde af deres Øine; „Bebreidelser, Forhaanelser, Forbandelser, Trudsler, Gift, „strømmede ud af deres Læber og en Dolk var i deres „opløftede Hænder, som de kun endnu holdt tilbage i det „Haab, at mine Fiender eller jeg selv snart vilde fore„komme dem." —

— — „Saaledes satte jeg mig for at forsvare min „Sag — og til mine Dommere vilde jeg vælge, om „muligt hele Verden; men især dem af mine Medborgere, „som har værdiget mit Talent og dets Frugter deres Op„mærksomhed. Maaskee dog endeel af dem — sagde mit „opstigende Haab — maaskee mange ville finde, at jeg „intet ubilligt, intet ulovligt, intet ufornuftigt begjerer; „at jeg intet ønsker uden den Ret, den Lyksalighed, „som den allernaadigste Regjering ikke negter den ringeste „blandt sine Undersaatter — og som ingen anden bør „kunne negte — den, at fortjene mit Brød ved mine „Hænders Arbeide."

Altsaa — Arbeide og Brød var Ewalds Forlangende. Derimod havde man optænkt ham et andet Udkomme — som Hospitalslem*); og denne Plan blev fremsat for ham

*) Omtrent en Maaned iforveien var han bleven udnævnt til Æresmedlem af det danske Litteraturselskab. Molb. Ew. Levn. S. 206. En underlig Ironie af Skjebnen!

af Dr. Schønheyder. Her er hans Svar, som fandtes imellem hans Papirer, forsynet med Udskrift og forseglet, men atter aabnet. Udenpaa Brevet staaer i et Hjørne: **IV Imp. gratus accepi.**

Saa velmeent, som jeg troer, at Deres Forslag er, min kjæreste Ven, saa har det dog satt, og ikke kunnet andet, end sætte mig i den yderste Bestyrtelse og Angst — og det kjæreste — det eneste kjære som jeg finder deri, er nødvendig det, som De forsikkre mig, at De har havt den Kjærlighed, ikke at tale til andre om saadanne Ting, førend De hørte min Meening — Men kunde De da ikke vide denne Mening? — For den barmhjertige Guds Skyld, lad dog ikke min Tillid til Dem og Deres Omhu for mig gjøre mig reent ulykkelig! — Jeg seer det nu, og jeg har seet det før, at jeg i Deres Øyne kun er et hjelpeløst elendigt Kræ, som maae takke Gud, om det faaer det daglige Foer, indtil det creperer — Jeg er nu vist ikke saadant et Kræ — og om min bizarre Skjæbne ikke kan tillade mig at leve af mit eget Arbeide, af min egen suure Sveed — saa veed jeg, hvad det er at døe, og jeg frygter ved min Ære ikke derfor — Men det frygter jeg for, at være et Hospitalslem — Gud! — retfærdige Gud! — har jeg fortjent saadan Ydmygelse! — Jeg er ikke misundelig — og jeg igjentager det for Dem, at jeg anseer saadan en Følelse for en Nederdrægtighed — Men den ædeltstænkende kan ikke altid undholde sig fra at gjøre Sammenligneiser — og jeg kan ikke negte, at Gal=

den skummer mig i Munden, naar jeg tænker paa, at jeg, for, ved at skrive Adam og Eva, Balders Død og andre agtværdige Stykker, at have tildraget mig Kjenderes Opmærksomhed og saakaldte Velyndere — at jeg, blot af denne Aarsag, skal fordømmes til den usle, ydmygende Stilling af et Almisselem — da en anden, som ikke var født til større Fordeele, end jeg, skal krones med Ære og Overflod, blot fordi han er en Nar og en Ryggesløs*) — Er der da ingen Ret i Dannemark, eller er det mig allene, som man negter den, fordi jeg har været saa dum at tildrage mig Velyndere ved min Poesie? — Forønskte**) Poesie! Som en fuldkommen Døgenichts, havde jeg ved den levende Gud endnu været lykkeligere, end jeg har været som Johannes Ewald — Men det vil vi lade fare, og kun tale om Realiteter.

Jeg beder Dem for Guds Skyld ikke at forstyrre den Lykke, som jeg haaber af mine Velyndere, ved saa fornærmende et Forslag, som det omtalte vilde være i enhver Andens Mund end Deres — Jeg troer endnu at kunde fortjene mit Brød ved Arbeide, naar man vil give mig Anledning dertil — jeg haaber denne Anledning af

*) Var Ewalds yngre Broder, thi om ham er Talen, virkelig en Ryggesløs, saa ligger der i Ewalds vel lidenskabelige Ord dog det Rigtige til Grund, at begges Feil — større eller mindre — havde havt meget ulige Følger for dem.

**) verwünschte.

Kongen — og om han giver mig den vil jeg altid ansee det for en Naade — men saa usel er jeg ikke og bliver jeg aldrig, at jeg skulde ansee det for et Galanterie, om han giorde mig til et Hospitalslem — Skulde min bittre Trang, den yderste Fortvivlelse bringe mig til at tage imod sligt et Tilbud, da beder jeg her høytidelig Gud forøge mine timelige Ulyksaligheder i det uendelige, om jeg nogentid oftere sætter Pen til Papier som Digter — Jeg vil endnu kun erindre, at — da De veed mit Hjertes skjulte, kjæreste Tanker — at jeg da ikke kan begribe, hvorledes De kunde troe sligt et Forslag antageligt for mig — Er det — svar mig beste Ven, oprigtig — er det ikke kommet fra min Moder? — Det ligner hende —

Meeningen er, at jeg med den usigeligste Længsel seer ud efter Deres Svar, at De ikke har indgivet nogen Anden, som sørger for mit Vel, denne ulyksalige Idée — og at jeg i modsatte Fald forsikkrer Dem høytidelig, at jeg vil anraabe Kongen selv umiddelbar om, ikke at straffe mig med saa forhaanende en Naade, da jeg ikke har forskyldt den og ved Gud foragter den af mit inderste Hjerte — I Hensigt til mit sande Vel, beder jeg Dem tale med min Abrahamson, min Arendse, min Wissing o. s. v. — Sat sapienti — Jeg veed at De elsker mig, men taler De til nogen anden, end til mig om det Forslag, saa dræber De Deres troe

Ewald.

Den 9de Oct. 1776.

For Guds Skyld svar i Morgen — ellers er jeg nødt at skrive til Fredensborg.

Det synes, at dette Brev betegner det dybeste Punct, hvortil Ewalds Lykke sank. I Fredensborg, Enkedronning Juliane Marias og Arveprinds Frederiks Yndlingsopholdssted, havde Skjebnen imidlertid beskikket den Ulykkelige en ivrig Talsmand, Kammerjunker Frederik v. Moltke, igjennem hvem Ewald kort efter dette Brevs Datum fik sendt 100 Rdlr. fra Arveprindsen. Det er bekjendt, med hvad Iver den ædle Ven og Beundrer af Ewald virkede for denne, og hvorledes Ewald ved hans og Carstens's Bestræbelser i Efteraaret 1777 blev forflyttet til Kjøbenhavn, hvor en omhyggeligere Pleie og en fuldere Paaskjønnelse af hans Værd mildnede hans Lidelser i de halvfjerde Aar, han endnu havde tilbage af sit Liv, og styrkede hans Aand til nye ærefulde Foretagender. De følgende to Breve fra Moltke give os Prøver paa hans kjærlige Deeltagelse for Ewald i dennes ulykkeligste Periode.

1. (Fragment.)

Og vær De vis paa, at jeg — jeg er stolt derpaa, at De er min Ven, og at jeg vilde ansee det for et mig umisteligt Tab, naar jeg kunde troe: Ewald er ikke mere min ømme Ven!

Hvor skal det smigre mig at være Dem til nogen Nytte! og det slutter jeg deraf, at jeg er fortvilet derover, at jeg ey kand være saa virksom som jeg er følende; og at jeg ikke kand sige, hvad jeg er overbeviist om, nemlig at jeg agter Dem høit, og hvor høit.

Deres mig anbetroede Papirers*) Igjennemlæsning har givet Dem, min Ven, en værdigere Anseelse, har forøget den Agtelse, jeg stedse bar for den ædle Sanger, og det Venskab, jeg følte for min Læremester. O bliv ved, min Ven! bliv ved; Jacobi Etatsr.**) har læst dem, og er indtagen og begjerlig efter at see deres Forfatter og takke ham for den Fornøielse, De har villet unde ham. Vær vis paa, at jeg er nøie paaseende, til hvem jeg gav Papirerne. Vi komme***), haaber jeg, i Morgen 8 Dage, og det ganske vist, og jeg haaber at komme i denne Uge og passere en Formiddag, en heel Formiddag, med Dem; — tør jeg komme paa Torsdag?

Her er nogle Bøger, min Kjære.

Jeg skriver til Guldbrand****) imorgen; jeg haaber, at vores fælles Omsorg skal lykkes til denne stakkels Piges Bedste.

Jeg er Dem Borgen for, at Carstens ey glemmer os. Send mig et Brev til Abrah.

---

*) Ubentvivl Manuskriptet „Levnet og Meninger."

**) Assessor i Høieste Ret, Vicesecretair i Videnskabernes Selskab og Theaterdirecteur.

***) Nemlig til Fredensborg; han taler i Hoffets og sit Navn.

****) Bekjendt som Læge; han blev 1776 kongelig Hofmedicus.

Jeg maa bort. Lev vel — lykkelig, min Ven.

Moltke.

Af Burnets Historie IV T.

I Tom. af Thomson miscellan.

III Tom. *minor poets.*

II Tom. af Bukingham.

Det er alle laante Bøger, min Kjære, og jeg er vis paa, at De skaaner dem.

2.

Tvil dog aldrig for Guds Skyld paa, at jeg er Deres sande Ven! og tag hiin Israelites Troe til Hjelp for at forsikkre Dem herom; dog i Sandhed er jeg glad over. at jeg kand snart see Dem, og mundtlig sige Dem, og personlig give Dem maaskee Prøver derpaa. Jeg har ikke Oden*), kjære Ven! for at jeg skulde kunne følge Deres Villie og gjøre den bekjendt; send mig et Exemplar, og det skal i Sandhed skee. Carstens er vist Deres Ven, det har han sagt mig; men formedelst hans nye bekomne Forretninger i det tydske Kancellie maae, siger han, hans Venner undskylde ham, og det har han bedet mig at sige Dem. Paa Fredag kommer jeg til Fredens-

*) Det er vanskeligt at sige, om herved menes den berømte til Moltkes Ære: „Sværdets Hvinen og Skraldet af Skjolde", eller maaskee Moltkes Ode til Ewald, hvori han opfordrer denne til at besynge Dronning Juliane Maria, og som læses i Adresseavisen for 1777.

borg og følgelig kuns en lille Miil fra Balders Sanger — og min Ven; da tale vi om Project, om Muser, Venskab, Lykke, besynderlig Penge — og lit om sand Fornøyelse.

Moltke.

Vi lade her det Ewaldske Brev, som er uden Datum, faae en Plads. Det er maaskee forblevet ufuldendt, fordi Forfatteren ikke fandt Behag i Slutningen deraf, hvor han er kommet til at fordybe sig vel meget i en Lignelse:

Jeg havde, min kiæreste Ven — tillad mig det fortroelige, følelsesfulde Navn! — Jeg havde ikke kundet formode, at min Efterladenhed i at skrive Dem til, skulde være blevet oppakt, eller egentligere sprengt ud af sin Søvn, ved saa tragicomisk en Anledning, som den, jeg nu har — Det lader virkelig, som at jeg ikke erindrede mine Venner, undtagen, naar jeg behøvede dem — og det Træk vilde klæde mig meget ilde, ifald jeg blev skildret — Men saa sandt som dette kunde være, saa er det dog og vist, at om de var ulykkelige nok til at behøve mig, da vilde jeg bande min Skiæbne ned i Afgrunden, om den ikke gav mig Evne til at hielpe dem. Og det forudsatt er jeg heller ikke meer ond, end man paa denne Jordklode sædvanligviis er — lidt skiødesløs, uordentlig, panta-

gruelig*) er jeg — og det tilgive mine sande Venner mig — Og deraf er De vist en — Og følgelig intet videre herom! — Men nu til Sagen! —

Jeg har i disse sidste otte Dage været i mit sædvanlige Fjerdingaars Hurry Durry. — Jeg maae, endskjønt jeg har meget at skrive, dog i en Hast først oplyse Dem dette —

Min Imagination nemlig, min herde lunefulde Indbildningskraft, kan holde det ud omtrent i to Maaneder og tre Uger at gaae et jævnt Trotte eller høyt en kort Gallop under Religionens, Fornuftens, Dydens og Sædernes Tøyle — men kommer den fjerde Uge i den tredie Maaned, da tager den i Almindelighed for sig selv, bruuser og sprudler, sætter over Gjerder og Grøfter, og da — — — maa Fanden kunde holde den — det er at sige — den seer i lang Tid lutter ærgrende, spottende, truende, martrende Billeder, og prusker kun derved, fordi Religion eller Fornuft klapper den paa Manken, og siger — Oha — O — Ptrr — Men tilsidst, naar de blive trætte af at sige Ptrr — og den ved lang Hviile er blevet vælig — og pludselig et skrækkende Billede viser sig for den — da faaer den Kuller — da Farvel Rytter! — Undertiden kaster den ham i Skarnet — Og det er næsten vederfaret mig denne Gang — I det mindste hænger jeg kun i den ene Stigbøyle! — Jeg er blevet saa varm af denne Alle-

---

*) Hentydning til en Person i Rabelais's satiriske Roman Gargantua og Pantagruel.

gorie, at jeg ikke kan slippe den — Følgelig — naar jeg rider i mit jævne Trav eller selv i min korte Gallop, da rider jeg omhyggelig af Veien for enhver som møder mig og jeg har ydermeere altid en venskabelig Hilsen, et Nik, et Haandkys, et Smiil eller en Skilling i Beredskab til hver af dem — Løber min Hest løbsk, da kan det hænde sig, at jeg af Vanvare render en paa Ærmet, en anden paa Brystet — men om det var den hornede Sigfried selv, saa er det vist, at det vilde smerte mig, saasnart min Fornuft fik Tid, at sige Ptrr til min Hest —

Breve fra Ewald til Peter Spendrup*).

1.

Dersom alt det af mit Arbeide var got, som kostede mig megen Umage, saa var det Vers, jeg sender dig, uden Dispute uforligneligt. Men hvad enten nu Juule-sværmen eller andre Adspredelser har gjort min Pegasus mattere end sædvanlig, saa har jeg havt ont ved at faae ham i Trav, overalt havt et besværligt Rit, uden derfor at udrette mit Ærinde desto bedre. Imidlertid, om mit Vers ikke just er noget Chef d'Oeuvres, troer jeg dog at det er taalelig poetisk, og jeg tør i den Henseende altid

---

*) De ere nøiagtigen aftrykte, kun med Tilføielse af Interpunctionstegn hist og her istedetfor Tankestregerne, som Ewald meget ofte brugte især istedetfor de større Tegn.

være det bekjendt. Jeg ønsker, at din Ven kun vil være saa fornøied dermed, som jeg er selv. Titulen har jeg kun gjort et Udkast til, og jeg beder dig udføre det efter dine Indsigter. Jeg har idag ikke Tid at skrive meget; — dersom du vil skikke mig en Tallotteriesedbel, paa 8, 19, 73 — Udtr. a 8 Sk. — Amb. a 1 Mk. og Ternen a 1 Mk. 8 Sk. — Summa 1 Rdlr. og det øvrige i Penge, saa forbinder du mig meget. Jeg er altid, min Broder, din

oprigtigste Ven
og Tjener.

Ronsted d. 6te Jan. 1774.

Et glædeligt Nytaar etcet. for dig og dine.

2.

Mon très cher Frere!

Parceqve je n'ai pas encore apprît la grande art de cachetér, il faut, qve je vous ecrive aujourdhui en François, qvoiqve je n'en sçais guere d'avantage aimant plutôt d'etre exposé a votre critiqve, qv'a la curiosité de mes Secretaires. Voiçi tout le Mystere! — J'ai besoin, sur mon honneur, extremement, superlativement, diablement besoin de qvatre pauvres ecus, et je ne sçais pas un seul charitable trou dans tout le monde, dans lequel j'oserai les cherchér, si ce ne seroit ta poche, mon cher petit Ami, la pe-

tite charmante poche, laquelle Madame la Fortune veuille remplir avec ses excremens les plus exquis, et laquelle je baise avec toute la tendresse d'un Poete, qui meurt d'envie, d'emprunter quatre ecus. Ma mere se contente de me procurer cela qve suffit pour trainer la vie, c'est a dire les premieres articles de la priere quatrieme; et elle n'y pense pas, qu'on a qvelqves fois des besoins du plaisir ou d'honneur plus pressantes qve les autres. C'est le cas, dans leqvel je suis a present; et très serieusement je vous prie, au nom de la vraie amitie, de me ne refuser point votre secours. Pour le meriter je vous avouerai ingenuement, si vous me demandez, qvand je vous pajerai, qve je n'en sçai rien, si çe ne soit pas, qvand je puis — c'est a dire, qvand la Compagnie etablie pour l'avançement des belles lettres aura la bonté de me donner qvelqve chose pour mon Opera (la mort de Balder) qv'elle m'a demandé, et qv'elle a reçue il y a presqve qvatre mois*) — ou si ma Mere aura la complaisançe, de — — —

---

*) Af et i Rahbeks og Nyerups Udsigt over d. danske Digtek. under C. VII. 1 D. p. 247 anført Brev af d. 12 Nov. 1773 sees, at Balders Død da var indgiven til Selskabet for de skj. Vid. og allerede gjennemlæst af eet af dets Medlemmer. Med Hensyn hertil og til det følgende Brev, maa Datum for dette, som Ew. har glemt at tilføie, antages at falde henimod Slutningen af Januar 1774.

m'assister — ou si vous sçaves qvelqv'un qvi à envie, de mourir ou de se marier, et qvi souhaite ma benediction rimée. Enfin vous m'aimes plus qve qvatre ecus et vous les pouves risqver comme sur ce qv'on appelle Bodmerie. Pensez y, qve je n'ai qve vous dans le monde, qvi me voudrai faire cette amitie la. J'attends votre reponse avec impatiençe a lundi prochain, et je suis ton

Ewald.

NB. le vous et le tu se mele d'une etrange façon dans mon epitre, mais j'aime a tutojer mes amis, et je ne sçais pas si soit la mode en francois.

3.

Min Spendrup!

Ved Jupiter, min Broder, det seer ud som et halvt Snyderie, naar jeg skiller dig ved fire Skilling*), blot for at igjentage dig, at jeg er din Ven, din sande Ven. I en oeconomisk Forstand, er da Johannes Ewalds Venskab fire Skilling værd? Men jeg veed, min lille Peer, at du ikke er oeconomisk i dit Venskab, og jeg vidste det længe førend du tilskrevst mig dit sidste kjærlige Brev. Ved alt hvad der er helligt, Spendrup, det var mig kjær=

*) Brevet var ufranqueret.

kommere, tusinde Gange kjærkommere, end ifald du havde kunnet tjene mig med det bevidste, og du havde meldt mig det i en kold Tone. Nu burde jeg bede dig, ikke at være vred, fordi jeg ved min Forsømmelse i at skrive har seet ud som en der var vred derover, at jeg af din lange Taushed og dit Afslag formodede, at du varst vred. — — Gud give, Fanden havde alt dette Tintamarre! Jeg veed, at Du est min Ven, og du veedst, at jeg er din — og det kan være os nok — Fordømt! —

Du kanst neppe vide, hvorfra dette Udraab kommer, men at du maa sætte desto større Priis paa mit Brev, vil jeg sige dig, at jeg skriver det under den meest rasende Smerte. Jeg har Ild, fortærende Ild i alle mine Been. Imellem os at sige gjør jeg stærke Anstalter til min store Reyse. Snart, snart letter jeg Anker — og saa vil du staae ved Bredden og raabe, Hurrah, min Broder, snart skal jeg hale dig ind — og samles vi ikke før, saa ved Cap de bonne Esperance.

Skriv mig til, om du kan. Det er mig en Lindring at læse dine Breve.

Hils vor Benson, og undskyld mig at jeg ikke endnu har besvaret hans Brev. Du maa tillige bebreyde ham, at det var alt for studeert — der var for lidet Natur, for lidet Venskab deri. Han siger, at han har skrevet det i en Eftermiddag, og du kan sige ham fra mig, at han har ødt meer end tre dermed. Lad ham lære af dig og mig, at skrive sine Venner til. Hils dine Forældre, dine

Systre, dine Venner! og vær vis paa, at jeg til Døden er din

Ewald.

Rungsted d. 6te Febr. 1774.

4.

Min Spendrup!

En Herr Olsen, som hilser fra dig, har i Suar skrevet mig til om et Vers. Er det den samme, hvilket jeg næsten formoder, og du let kan faae at vide, som jeg i Fjor skrev et, om jeg skal sige det selv, meget got Vers for, og som bar saa stor Høyagtelse for mig, at han efter sit Udtryk ingen Betalning turde byde mig for mit Arbeyde; saa kan du kun sige ham, at han ved sin Høyagtelse har gjort mig saa storagtig, at jeg nu slet ikke skriver for ham hverken par honneur eller for Betalning. Overalt, da jeg umuelig kan skrive Leiligheds Vers af Ærgjerrighed, eller af nogen anden Grund, end Trang til Smaaepenge, og man saa tit har været saa høflig at belønne mig for min Tidsspilde og et i min Sygdom altid møysommeligt Arbeide, med Complimenter, som jeg slet ikke bryder mig om, og hvormed jeg ikke engang kan betale det Papiir, jeg skriver paa; saa beder jeg dig sige hvem det er og enhver, som herefter turde ønske noget saadant fra min Haand, at de maae have mig undskyldt, om jeg herefter ikke skriver, førend jeg veed hvad jeg kan vente for min Umage, og hvor jeg kan være vis paa at

tage det. Det Sprog forstaaer jeg, sagde vor Oldfader Simonides; saa skal jeg synge:

χαιρητ' ἀελλοποδῶν θυγατρες ἵππων*)

Ifald jeg lever, forstaaer du. Men du kunde let uden denne Anmærkning begribe, at jeg ikke kan skrive Bryllupsvers, naar jeg er død. Imidlertid er jeg syg, min Broder, meget syg. Snart, snart maaskee kommer jeg og besøger dig, ikke som du tænker igjennem Døren, heller ikke igjennem Vinduet, men igjennem Røgle-Hullet, min Broder; saa kommer jeg i min lange Luftkappe — bleg og zittrende strækker jeg mine Arme ud over din Seng — og sukker — saa begynder du at regne alle de faae Bønner op, som du kan udenad; men det hjelper dig ikke; thi jeg veed vist at min Aand ikke lader sig mane med Prosa, og desuden veed jeg ligesaa at jeg bliver en god Aand; hvorfor skulde jeg da skye for Bønner? Men skulde du lade dig det falde ind, at begynde paa: Morgenrøden er alt oppe**), eller saadant et andet af vore berømte

*) Simonides vilde ikke gjøre en Lovsang over Seiren i en Væddekjørsel med Muulæsler, da man bød ham en altfor ringe Løn derfor; han foregav, at det var under hans Værdighed at synge om Muulæsler. Men da man bød ham tilstrækkeligt, istemte han: Hil Eder, I stormsnare Hestes Døttre! Arist. Rhet. III. 2.

**) Her menes Begyndelsen af Thronfølgen i Sidon. Den lyder saaledes;

Dagens Forbud er nu oppe,
Morgenrøden spiller alt
I hiin frugtbar Dug, som faldt
Paa forgyldte Bjergetoppe.

Poeters Vers, o da flyer jeg og forsvinder som et Stjerneskud.

Jeg finder Lindring i at skrive Sladder — og om jeg ikke skrev det til dig, saa skrev jeg det maaskee til Verden — saa er det da bedre, at du lider, end den.

Jeg vilde gjerne være munter — og dog veed jeg ikke — —

Kjærling! — feige Kjærling! — hvad er det da? Hvorfor — ja der er noget som kilder mig i Halsen min Broder — et Been tænker jeg, en Flæskestank — undertiden løbe Øinene over paa mig — man skulde snart tænke, at jeg græd; var det ikke kjærlingagtig? Om nu saa skulde være, vi ere alle dødelige, tænker du da, at din Johannes er bange for at døe? Paa min Ære, jeg har seet den afpillede Tyran saatit under Øinene uden at zittre — kun en eneste Gang har han gjort mig bange, og da havde jeg en ond Samvittighed. Nu veed jeg vist, at jeg i saa Fald vender tilbage til den, som har skabt mig og gjenløst mig, og som elsker mig, uagtet han lader sin Haand være svar over mig — hvorfor skulde jeg da frygte? Maatte jeg ikke være den feigeste Træl, naar jeg frygtede for at miste et Aandedræt, som jeg saa dyrt maae betale? Det er kun en Mæcenas*), der kan sige: gjør mig

---

*) I Senecas Breve (101) tales om Mæcenas's usle Kjærlighed til Livet, og et Vers anføres:

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa,

halt, gjør mig døv, gjør mig blind, gild mig, piin mig, sæt mig paa Spyd, gjør hvad i vil, naar i kun derved lader mig beholde Livet, saa er alting vel? — Og har jeg andet paa Jorden at forlade, end Ulykker? Ingen Rigdom, ingen Ære, ingen Kjæreste, ingen Venner, uden dig Søvnetryne, og maaskee et Par til, der ikke engang er saa gode som du? — Og hvor koldt er selv dit Venskab! I det mindste tænker jeg ikke at bedrøve dig stort med min Død. Jeg vil sige dig, hvorledes du omtrent da vil bære dig ad. Naar du læser i Aviserne, under den Titel: **Dødsfald. Rundsted. Herr Johannes Ewald død i sin Alders 31te Aar. Han var meget omtalt al sin Tid for sine Skrifter og for sine Narrestreger** — saa vil du trække paa Skuldrene, og sige efter et græsseligt langt Ey! — saa er han da endelig død, den gode ærlige Snuff? Saa vil du stoppe dig en Pibe Tobak, see udaf Vinduet og være taus et Par Timers Tid, og inden Aften vil du glemme mig over Kløver=Knegt.

Forlad mig, min Spendrup, om jeg gjør dig Uret i min Dom, men gjør jeg det, saa er det maaskee af Hævngjerrighed derover, at du i saa lang Tid ikke har skrevet mig til, uagtet at jeg har bedet dig derom.

Tuber adstrue gibberum,
Lubricos quate dentes.
Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi, vel acuta
Si sedeam cruce, sustine.

Paa min Ære, jeg har hverken Kræfter eller Lyst, dennegang, at skrive dig et Ord meer til, end det ene; at jeg til Døden er din

Ewald.

Rundsted, d. 28de Mart. 1774.

5.

Min Spendrup!

Er du vred, fordi jeg først nu svarer dig paa dit sidste Brev, saa siger jeg dig kort og got, at du gjør mig Uret, og du gjør ligesaa ifald du bliver det, fordi jeg kun svarer dig med to Ord. Jeg har i al denne Tid havt saa travelt med at være syg og med at skrive Operaer, og jeg er endnu saa beskjæftiget med det sidste at jeg kun nogle faae Øieblik kan unde mig den Fornøyelse, at sladdre med dig. Det er mig vist overmaade kjært, min lille Fætter, at du har en Fødselsdag, og ingen kan af et oprigtigere Hjerte ønske dig endnu at opleve mange og lykkelige end din Johannes. Men hvad bryder jeg mig om, hvad Dag i Aaret den falder ind paa? Naar jeg vil have det, skal den falde ind paa S. Stephens Dag, og saa skriver jeg dig et Gratulations Vers, hvori jeg ligner dig ved St. Stephen, og ønsker dig, at du kun ikke maae blive steenet af Jøderne. Din oprigtige Glæde ved min Seyer*) over dem, du kalder mine Fiender, er mig langt

*) Antagelsen af Balders Død i Selsk. f. de skj. Videnskabers Fremme.

kjærere end denne Sever selv. Jeg har al min Tid agtet en Ven meer, end en heel Legion misundelige Narre, der dog tilsidst som Hunden maae æde det i dem igjen, hvad de har givet af sig. Jeg veed at det vil fornøye dig, at jeg nu har bedre Udsigter af Lykke, end jeg nogen Tid før har havt. Men det er for vitløftigt at skrive dig alt dette til. Dersom du ikke forgaaer med Kjøbenhavn den 8de May, saa kom herud, og tag vor Benson med dig — han er mig vist kjærkomnere, end al Verdens Tøser. Besørg det indlagte Brev til Hintse; jeg skikker ham endelig en Anviisning paa sine Penge. Egnen herude er nu et sandt Paradiis; men det tænker jeg kan ikke friste dig saameget, til snart at komme herud, som den Fornøyelse at see din oprigtigste

Ewald.

Rundsted d. 4de May 1774.

6.

Dit Brev, min Spendrup, som du havde glemt at datere, fik jeg den 10de huj. om Morgenen. At gjøre Verset nogenledes taaleligt, at sende det ind til Kjøbenhavn, og at faae det trykt og indbundet i Quarto, inden den 13de, ansaae jeg følgelig for en Umuelighed. Jeg har imidlertid gjort alt, hvad jeg har kundet; saavel for din Skyld, som oprigtig talt, af en inderlig Kjærlighed, og en hundsfotsk Trang til de 3 Rixdaler. Saa smertefuld, nedtrykt, mismodig, som jeg er, skulde jeg ellers neppe have paataget mig det — jeg tænker heller ikke, at

jeg er kommet altfor vel derfra. Thi hvor Trang var Fader, Melancholie Moder, og Hastværk Accoucheur, — hvad kan man der vente sig af Fosteret? — For det første har det den Feyl, som alle mine Impromptuer, at det er for langt. Jeg tænker, jeg maatte være et Aar om at skrive et Epigramma. Den sidste Politur har jeg heller ikke havt Tid at give det. Gud forlade dig, om det endda kommer for sildigt; thi det er da vist ikke min Skyld; men jeg tænker ney, siden du endda først begjerte min Resolution, om jeg vilde paatage mig det eller ey — hvilken jeg tænkte det var bedre at spare i Hensigt til Tiden og Postpengene; da jeg en Dag eller to seenere, kunde skikke den med Vers og alt. Du veedst, at de betydeligste data, som du har skikket mig, er at Bruden er 25 Aar og at Verset skal indbindes in Quarto. Hvorledes alting er, enten dine Venner kan bruge mit Vers eller ey, saa er det vist, at jeg overmaade vel og overmaade snart kan bruge deres 3 Rdl., da min fattige Familie, har gjort mig saa bar, at jeg ikke engang kan frankere dit Brev. Du gjør best, om du adresserer dit Svar til Jomfrue Christine Kolbel i Tipperups Mølle eller Søebechshuus Mølle eller Søe Møllen, hvilket du behager, og trykker et andet Signet, end dit P S derfor; thi man kjendet det paa Rungsted*), hvor jeg har megen Grund til at

*) Brevposten imellem Kjøbenhavn og Helsingøer gik dengang ad Strandveien. Gaaende Bud bragte nemlig fra begge disse Byer Brevene til Rungsted Kro, hvor de mødtes, byttede Brevtaskerne med hverandre og begave sig tilbage

formode, at man af Omhu for mig brækker mine Breve. Jeg var tilfreds, at du havde et Ærinde i Helsingøer eller her forbi; da skulde jeg forklare dig dit Sat. Sap. Jeg elsker dig imidlertid bestandig. Lev vel min Dreng, og vær lykkeligere end din

Ewald.

Søeb. H. d. 18de F. 1776.

7.

Du maae ikke tvivle, paa mit sande, og troe Venskab, min kjæreste Spendrup, fordi jeg skriver dig saa sjelden til, og ikke uden at jeg har noget at bede dig om, eller at takke dig for. Mine Omstændigheder kan visst undskylde mig i dette Fald. Og nu til Meeningen. Walchendorfianerne sendte forleden to af deres Collegium herud, for at bestille et Sørgecantate af mig over sl. Horrebow imod Betalning. Jeg har skrevet det færdigt og sendt det ind; men jeg har intet Svar faaet. Da jeg nu hverken kan, eller vil have gjort det for intet, saa beder jeg dig, saasnart du faaer dette Brev, at bede Herr Wandler — saaledes heder den ene — flye dig det som de har tiltænkt mig; og da jeg visst meget trænger til Smaaepenge, beder jeg dig sige ham at det er mig om Tiden at gjøre, eller saa noget, som du forstaaer det best, og saa at sende mig dem herud, og uden om Brevet til mig at slaae en Convolut addresseret til Herr Forvalter Lem paa Kraagerup. Jeg veed at du gjør alt hvad du kan til mit Beste. Jeg haaber visst at du faaer Penge; men enten du nu faaer dem

eller en venter jeg dit og deres Svar i Overmorgen. Hils din Fader, din Moder, dine Søstre og Benson. Lev vel, og elsk din troe

Ewald.

Søebechs Huus d. 6te Oct. 1776. I Hast.
